

MARATONCI
TRČE
POČASNI KRUG

(Desni profil Beograda)

LICA:

MAKSIMILIJAN TOPALLOVIĆ, 126 godina. Sin velikog Pantelije. Oduzet u obe noge, ne može da govori i gotovo sasvim gluv.

AKSENTIJE TOPALLOVIĆ, 102 godine. Sin nepomičnog Maksimilijana. Oduzete obe noge i slabi živci. U duši veoma dobar.

MILUTIN TOPALLOVIĆ, 79 godina. Sin Aksentija. Čovek koji vodi glavnu reč u porodici. Duša — dobra.

LAKI TOPALLOVIĆ, 44 godine. Milutinov sin. Najviše radi u celoj porodici. U duši takođe. . .

MIRKO TOPALLOVIĆ, 24 godine. Sin marljivog Lakija. Porodični problem. I on. . .

KRISTINA, velika ljubav najmlađeg Topalovića. Dobra u duši, naravno.

ĐENKA ĐAVO, Mirkov prijatelj. Gola baraba. Sve bi dao za sebe. U duši dobar.

BILI PITON, kućni i poslovni prijatelj porodice Topalović. Izuzetno.

OLJA, radi kod porodice Topalović. Đavolova devojka. Milo jedno stvorenje. U duši dobra.

PREGAŽEN ČOVEK, bio dobar.

I ČIN

1.

U KUĆI ILI »POSLEDNJI PREGOVOR«

VREME: 23. 7. 1972. Oko 17. časova.

MESTO: Velika, prostrana soba ispunjena raznolikim nameštajem. Tu je kredenac iz 1846, trorogi svećnjak dve i po godine mladi, klasični »kristalni« luster okićen paučinom, zavese teške, crne, »kraljevski« sto sa četiri stolice, dotrajali radio, minivoks televizor, polica sa knjigama...

PRISUTNI: Soba je još prazna. Samo se zavese jedva vidljivo pomeraju. Mir prostorije narušava brujanje automobila u dvorištu. Nakon izvesnog vremena i taj zvuk nestane... Prvi u sobu ulazi Laki: visok, snažan čovek. Obučen je sportski. Nemarno je zagruo sako.

Za njim se pojavljuje Mirko: mršav, suvonjav mladić. U rukama drži dva štapa za pecanje.

Laki seda na ivicu stola. Čuti... Posmatra Mirka. Glavom mu da znak da i on sedne. Mladić se bezvoljno sruči na stolicu. prekrsti noge i dugo vadi kutiju sa cigaretama. Nemo upita da li sme da zapali. Laki odmahne rukom, kao da kaže: »Puši, šta me briga!« Mirko zapali. Duva dim u pravcu lusteru. Laki ga prezrivo gleda; vadi iz sakoa gumu za žvakanje. Omot nervozno zgužva i baci preko ramena. Žvaće...

Posmatra sina. Nesigurno ga upita:

LAKI: Nećeš?

MIRKO: Neću.

LAKI: Nećeš?

MIRKO: Ne.

LAKI (*konstatuje za sebe*): Nećeš... Znači, nećeš...

MIRKO: Rekao sam ti . . .

LAKI: Da, da, da . . . A šta sam mogao drugo i očekivati? Kao da te ne poznajem . . . Kao da mi nisi — sin . . . Da ćeš se ti prihvatiti bilo kakvog posla. Svašta! Gluposti! Ali, eto, uvek me prevari to — što sam ti otac . . . Opasno me to vara . . . Opasno . . . Hajde, Mirko, da još jednom lepo porazgovaramo . . . Ti vidiš u kakvoj se situaciji nalazimo. Posao je gotovo sasvim stao. Uskoro ćemo zatvoriti radionicu. Mi moramo . . .

MIRKO: Znam, sve znam.

LAKI: Šta znaš, kumim te bogom? Šta znaš?

MIRKO (*govori ironično, brzo i ravno*): Da su oni stari. Da dolaze sve teža vremena. Da sam ja mlad. Da vi očekujete od mene. Da ću i ja imati sina. Da ću se sutra i ja kućiti . . .

LAKI (*tresne šakom po stolu; prodere se i ustane*): Dosta! Dosta! Zaveži! Barabo . . . Časna reč, tresnuću te po nosu! Gospodin postaje zajedljiv i odmah odgovara ispod pojasa! . . . A šta je gospodin uradio da mi prestanemo sa tim idiotskim pričama? Šta? Po ceo dan nešto radi samo da ne bi ništa radio. Sa dvadeset četiri godine on još nije ništa započeo. Ali, zato se već deset godina sprema da napusti ovu usranu kuću. Već deset godina se pakuje. Ma nemoj? Šio mi ga Đura . . .

MIRKO: Ili ti — tesno mi ga skroji nane.

LAKI: Mirko! Mirko . . . poslednji put te opominjem da vodiš računa s kim razgovaraš! Nemoj glavom da se igraš . . . Ja sam ti otac, barabo! Nisam ja ona tvoja upišulja! Zapamti to, ili, ili, ili mi se gubi iz kuće u tri . . .

(*Prozorska krila se sa treskom zatvoriše i ponovo otvoriše.*)

MIRKO: Promaja će polupati prozore.

LAKI: Neka lupa . . . Boli me . . . (*On ponovo sedne naspram sina. Pokušava da razgovor nastavi mirno, oprezno.*) Evo, Mirko, časna reč, sad ću ja tebe nešto da zamolim: molim te, objasni mi zašto

nećeš da radiš s nama? Zašto? Budi čovek, majku mu, pa mi otvoreno reci: zato i zato, zbog toga i toga . . . Pa to nije neki težak posao. Pre bi se reklo da je . . . Smeškaš se? A? Očekuješ koju ću reč upotrebiti za taj »posao«?

MIRKO: Ja ćutim . . .

LAKI: Ćutiš? Aha, nisam znao. Ti ćutiš, znači . . . Ćuti, ćuti . . . Ima vremena kad otvaraš usta: »Stari, daj mi koji dinar, dok ne pođem na put« . . . I ja dam. I nikad ti nisam prebacio da uzimaš novac zaraden na »sumnjiv« način. Nikad. Ali, sad ti mogu reći: amin, dragi moj! Amin! Od danas nećeš više živeti u ovoj kući.

MIRKO: Slušaj, stari . . .

LAKI: Ni reči više. Ujutro da si napustio kuću . . . Dosta sam ja tebe teglio na grbači. Dosta, časna reč . . . Bilo bi dosta da si mi sin još tri puta . . . A te štapove za pecanje nemoj slučajno još jednom da uneseš u ovu sobu. Ovo nije tvoj burdelj, ovo je porodični salon!

MIRKO: Dobro . . . (*Polako ustaje i odlazi do televizora. Uzima program, prelistava ga, pritiska dugme.*)

LAKI (*prišao je prozoru i besno razgrnuo teške zavese; salon obasja snop sunčeve svetlosti*): Zašto Olja ne donosi tu prokletu kafu? Uvek čovek mora da je zove . . . Olja! Olja! . . . Nikad se neće naučiti redu. I nju ću odjuriti . . .

MIRKO: Koliko je sati? Pet . . . Zašto nema prenosa košarke? Piše da počinje u pet.

LAKI: Kô lud sam bez košarke. Samo mi košarka fali.

(*Ulazi Lakijev otac . . . Milutin . . . Poštapa se. Jedna noga mu je ukočena.*)

MILUTIN (*prilazi prozoru*): Divan dan. Baš ljucki lep . . . Vidi kako se dim slegao nad gradom. Nije ni čudo što kroz Beograd godišnje protrče dva stranca: jedan sa gas-maskom i drugi polumrtav. (*Gleda sina i unuka.*) Šta je bilo? Opet ste se

svadali? Je li, sine? (*Hvata Lakiya za ruku... drmusu ga.*) A šta sam ja rekao: neću više da čujem svadu. (*Dere se.*) Neću više da čujem galamu! Neću! Neću da živim među životinjama! Hoću da se jednom u ovu kuću uvede mir! Hoću da starost provedem kao čovek, a ne... (*Zagleda se kroz prozor. Osluškujе cvrkut vrabaca.*) Sve ti se to izbezobrazilo... Vidi šta rade vrapci u pet i pet. Sramota... Znači, još se ševe vrapci i vrapcaju ševe... Gde je Olja s kafom? Gde je kafa? Oljaa! Oljaa!

LAKI: Tata... Tata!

MILUTIN: Šta je, šta se dereš?

LAKI: Mirko nije prihvatio posao. Razgovarali smo. Kaže da je to sumnjiva rabota.

MILUTIN (*seđa i gleda televiziju*): Pa i jeste... Je li, šta je ovo na televiziji?

MIRKO: Direktan prenos državnog udara.

MILUTIN: Hvala, dobro je da si mi rekao. A ja mislio da to neko cepa tvoju Kristinu! Ha, ha, ha...

MIRKO (*osvrne se preteći*): Deda... Nemoj da se igraš.

MILUTIN: Šta je, dekino? Nešto si ljut? Pa nemoj sa mnom da se kačiš. Znaš da te zeznem kako voliš. Ja odmah uzvratim kratko ali jebitačno... Nego, Laki, šta je ovo, stvarno?

LAKI: Pričaju o dugovima federacije. Kažu da smo u gadnom sosu. To će se odraziti i na naše poslove. Ima da bacimo kašiku.

MILUTIN: A kod drugih ljudi televizija vrši prenose pesama, šala, igara. Samo kod nas uvek neko nešto govori.

(*Laki seđa do oca, gleda televiziju i u poverenju mu govori.*)

LAKI: Izbacio sam Mirka iz kuće.

MILUTIN: Opet? Nemoj tako često.

LAKI: Sad je to najozbiljnije. Nema više zezanja.

MILUTIN: Evo i za mene nešto... Ljudi, što je lepo videti visoke momke i devojke kad se u kolo

uhvate, pa kad zapletu, polete, zavрте, sitno vezu, poskakuju, travu ne gaze, bogu prkose... Mirko, pojačaj ton, ne pitam šta košta!

(*Mirko pojača ton: zatrešta vriskavo narodno kolo. Milutin podiže štap.*)

MILUTIN: Bome igraju, svaka čast!... Volim kolo čuti, neg leba jesti. Vidi devojke: sve se trese kad cupkaju... A! Tako, tako... Vidi onu do kolovođe...

LAKI: Tata, propade nam firma, a ti gledaš ovo...

MILUTIN: Kakve grudi ima?... C, c, c... Al su sisate ove današnje devojke, svaka im čast... Šta radi ovaj kameraman? Budalo, zum na grudi! Slepac, švenkuje po opancima i šajkačama. Sigurno neki nacionalista i šovinista... Mirko, nateraj Kristinu da pusti kosu, grudi je već pustila. Vidio sam je kad se tuširala u dvorištu. Fina četvorka. Ha, ha, ha... Baš sam nestašan i nevaljao u poznim godinama... Op-cup! Op-cup! Sitno, sitno...

MIRKO: Deda, hteo bih nešto da te zamolim.

MILUTIN: Nestalo ti dukata? Očeš para?

MIRKO: Da. Moram da uplatim još nešto za opremu. Kupio sam šator, rance, specijalna odela, mape... A i Kristini treba. Sve ću ti vratiti. Ako hoćeš, ostaviću ti punomoć da podižeš moje honorare sa žiro-računa. Pisaću velike reportaže za nekoliko listova, biće para, kunem ti se. Vratiću ti sve do dinara.

MILUTIN: Čujem da ćeš pešice prokrstariti celu Afriku i pola Azije!

LAKI: Oče, prokrstarice, da ne kažem šta. Nije sposoban da ode do Pančeva. Misli da je Azija iza čoška...

MIRKO: Od tebe nisam ništa tražio. Nemoj da se mešaš... Deda, hoćeš li mi pozajmiti?

MILUTIN: Naravno da neću.

MIRKO: Nećeš?

LAKI: Tako, tata. Tako.

MILUTIN: Nemam... A i da imam ne bih ti dao ni crknuti dinar. Ništa! (*Šištavo zvižduće.*)

LAKI (*zadovoljno*): Bravo, tata! (*I on zvižduće.*)

MILUTIN (*nasloni glavu na štap*): Nije ništa — bravo. Jednostavno, ne dam njemu, kao što ne bih dao ni tebi. Ono malo crkavice što imam čuvam za crne dane... (*Zapljeska i podigne štap.*) Ala peva ova žena! Svaka joj čast. Samo, kad bi zapevala onu moju: »Kad sam bio mladan lovac ja, jedna me je moma volela, a ta moma beše lepa Jelena...«

LAKI: Ne ide tako. Pojma nemaš.

MILUTIN: Ti znaš kako ide? Ti ćeš mene da učiš: slepac jedan! Kad sam ja pevao tvoja majka je bila nevina. Seća se stara »Škadarlija« moga glasa. Kad je tuča u kafani kao što je red, oko dva ujutru, kad lete flaše, čaše, sifoni i stolice, onda meni pride gazda Svetozar i zamoli me: »Brate Milutine, zapevaj, smiri narod.« I ja pustim glas kroz pesmu: »Kradem ti se u večeri pod pendžeri«... Namah sve stane. Ranjeni ustaju i časte: »Šta pije kafana!« I sad si ti našao da mi pričaš kako se peva? Bolje bi bilo da se uvatiš podruku sa ovom tvojom šeprtljom od sina, da zajedno bazate po svetlu, kad niste za pošten i ozbiljan posao... On će da piše iz belog sveta, a nije savladao pola azbuke. Kao ni ti.

LAKI: Tata, molim te...

MILUTIN: Ućuti! Zašto kriješ da ti je pisao Bili Piton? Šta hoće vucibatina?

LAKI: Traži 50%. Hoće fifti-fifti.

MILUTIN: Ološ sa Čubure! Dobiće 50% i još moj pride... Mirko, ugasi televizor. Opet su počeli da pričaju. Kako im ne dosadi?!

MIRKO: Ugasi sam. Nisam ti ja daljinski prekidač.

(*Mladić se besno okrete i napusti salon. Na vratima se mimoiđe sa Aksentijem — Milutinovim ocem. Aksentije se oslanja na dva štapa. Dok korača čuje se škripanje proteze. Živčani starac odmah prilazi*

prozoru i sa treskom ga zatvara. Navlači zavese i ispod oka gleda prisutne.)

AKSENTIJE: Znači, tako... Opet neko meni iza leđa? A?

MILUTIN: Tata, izvini, samo da se nešto dogovorim sa Lakijem. Imamo važan posao!... Laki, šta si hteo da me pitaš?

LAKI: Je l ono u redu?

MILUTIN: Koje ono?

LAKI: U vezi sa onim?

MILUTIN: Jeste, samo da pristane i onaj.

LAKI: Koji onaj?

MILUTIN: Pa onaj!

LAKI: A, onaj! Pa on mora da pristane zbog onog.

MILUTIN: Kog sad onog?

LAKI: U vezi sa onim.

MILUTIN: A, ti na onoga misliš?

LAKI: Da, a na koga si ti mislio?

MILUTIN: Ja sam mislio na ovog.

LAKI: Ma, taj je pristao!

MILUTIN: Kad? Kad je pristao?

LAKI: Pa, onda. Posle razgovora sa onim.

MILUTIN: Nisi mi ništa govorio.

LAKI: Kako nisam, rekô sam ti onda.

MILUTIN: A, to si mi za njega govorio?

LAKI: Za njega, pobogu! Ne mogu preskočiti čoveka, kad se o njegovoj koži radi.

MILUTIN: Izvini, nisam znao da ste razgovarali. I hoće?

LAKI: Naravno. Oberučke.

MILUTIN: A šta nudi?

LAKI: Pa, za početak, ako ono dobro krene... (*Aksentije je gledao čas sina, čas unuka, dok mu nije pozlilo od nejasnog i napornog razgovora; tresnu štapom po stolu, prodera se.*)

AKSENTIJE: Dosta! Kao da ne znam šta krijete od mene! Dogovarate se da me neko otruje?! Onaj

bi trebô onom da dâ otrov, a onda da ga vas dvojica meni sipate u čaj! Je li tako?! Molim?!

MILUTIN: Kakav otrov, tata? Šta pričaš, pobogu?

AKSENTIJE: A prozore i dalje držite namerno otvorene, mada sam strogo zabranio? Hoćete da me ubije promaja, da dobijem zapaljenje pluća, da me davno odnese za dva dana! Ko je otvorio prozor? Ko? Ko je to uradio, da ga ja sad ovde naguzim... Bando! Razbojnici!

MILUTIN: Tata, smiri se, molim te. Tata...

AKSENTIJE: Uništavate me već godinama. Zbog vas vrtoglavo starim. Ali, malo ste se prešli. U četiri rata je Aksentije gazio bednike kao što ste vi! I danas sam sposoban da golim šakama zadavim... Vi ćete mene... da otrujete... Vi... (*Gubi dah. Teško diše.*) Ja sam neuništiv... Kad se naljutim... neko je... bogin!

(*Mirko se vraća u sobu. Seda za sto. Puši... Aksentije pokuša da ga udari štapom.*)

AKSENTIJE: Zašto... zašto pušiš ovde?! Ko ti je... dozvolio?! Oćeš da dobijem rak... od tog smrada... I to ste smislili... da on puši... i da me truje dimom! Kako molim! Čutiš kurvo?

MIRKO: Deda, hoćeš li mi pozajmiti?

MILUTIN: Neću! Rekao sam ti da neću i — neću!

(*Milutin je sa kredenca uzeo čašu. Prinosi je ocu. Nudi ga da pije.*)

MILUTIN: Tata, molim vas... Evo, evo malo vašeg leka.

AKSENTIJE: Ne! Dalje s tim! To je otrov od kukute! Dalje!... Hajde, kad nije — popi ga ti, Milutine. Ajde, kad nije!

MILUTIN: Ne smem...

AKSENTIJE (*skoči*): Ne smeš?! Tu smo tico! Tu smo! Ne smeš?! Znači, to je otrov! Iz ovih stopa ću da pozovem kapetana Prodanovića! Prijaviću sva

vaša nedela u poslednjih sto godina! Popij, ako smeš?! Milutine!

MILUTIN: Tata, kako vam nije jasno da vaš lek meni može da smeta i škodi. Za vas je to lek, a za mene bi bio otrov.

AKSENTIJE: Znači, otrov je za mene lek! Lek je za mene otrov? Fino. Bar si jednom bio pošten u životu. Moj lek je otrov. Milutine, pazi šta ću ti sad reći: sutra mi stiže karabin i deset ručnih granata. Ko se približi levom krilu zgrade, gde su moje odaje, pucaću i bacaću bombe bez milosti. Ubiću, a da ne viknem — stoj! (*Uperi štap u Mirka.*) A ovaj neradnik i džabalebaroš neka se gubi iz kuće! Dosta sam te ja hranio! Ako ne ode sutra do podne prijaviću ga kapetanu Prodanoviću da je sa Đavolom opljačkao samouslugu kod pijace.

LAKI: Ne diraj mi dete, Aksentije.

AKSENTIJE: To nije dete, to je sotona! On je...

(*Nečujno, polako, u sobu dolazi Maksimilijan. Aksentijev otac se vozi u invalidskim kolicima. Diše teško, hrapavo. Sa naporom pokreće ručice kolica. Aksentije brzo ustaje i prilazi ocu. Maksimilijan tresе zvonce, koje mu visi oko vrata; zamenjuje davno izgubljeni govor. Njegove »zvonaste« reči i rečenice razume, izgleda, samo stogodišnji sin.*)

AKSENTIJE: Hvala, tatice, dobro sam! Kako ste vi? Tvoj sin, unuk, praunuk i čukununuk, žele ti dobar dan! Jeste li se malo odmorili? (*Pažljivo sluša očevu zvonjavu.*) Jeste, jeste... Naravno!

LAKI: Bože, al starost može da bude gadna.

AKSENTIJE: Šta si rekao? Laki, šta si rekao? (*Na vratima se pojavi Olja. Debeljuškasta devojka je uznemirena i uplašena. Prilazi Milutinu; gleda ga zanemelo.*)

MILUTIN: Gde je kafa?... Šta je, šta si se ukipila?

OLJA: Gospodine, njemu nije dobro...

MILUTIN: Panteliji?

OLJA: Da.
LAKI: Šta mu je?
OLJA: Mislim da je umro.
(Aksentije, Milutin i Laki se sa nevericom pogledaše... Aksentije se pridrža za sto, a onda, uz pomoć Milutinovu, ukočeno sede.)

AKSENTIJE: Umro je moj deda... moj dobri Pantelija...

MILUTIN: Tata, smiri se. Deda-Maks ne bi preživeo... Pred njim i dalje kao da se ništa nije desilo. Ajmo Laki.

(Milutin i Laki napustiše salon. U hodniku se popeše stepenicama na gornji sprat. I Olja je izašla... Aksentije rukavom briše suze i gleda Mirka koji puši i prelistava novine.)

AKSENTIJE: Mirko, da nisi pisnuo mom ocu da mu je njegov babuška umro. On je mnogo voleo svog oca... Kad bi to saznao, ne bi mu srce izdržalo. Mirko, čuješ li šta ti govorim?!

(Maksimilijan primećuje da se nešto događa, ali ne zna o čemu je reč. Približava kolica Aksentijevoj stolici; zvoni ljutito, upitno.)

AKSENTIJE: Nije ništa, tata! Nije ništa ozbiljno!

MIRKO: Hoćete li uvesti dan žalosti?

AKSENTIJE: Mirko, molim te, ovako te molim...

MIRKO: Nemoj da kukaš. Ja ne ucenjujem kao što vi radite... Sve je moglo da se trpi dok nisi baš ti predložio da me upišu na bogosloviju. Ti si to smislio, Aksentije. To je bila tvoja ideja. Imao si dobar plan kako da me uvučesh u posao: okolo na mala vrata... A sad cviliš i moliš. Da sam čovek od vaše loze i morala, ja bih vas lepo prijavio miliciji, spakovao na robiju i živeo kô čovek. Jedno dizanje slušalice i moja budućnost rešena.

AKSENTIJE: Nemam ja veze sa njima i njihovim poslovima. Ja sam prestô da radim pre pedeset godina.

MIRKO: Aksentije, kako te nije sramota da lažeš? Je li?

(Maksimilijan je ponovo »progovorio« zvoneći... Sin ga smiruje.)

AKSENTIJE: Lepo izgledate, tatice! Baš lepo! Pravi mladić... Evo, neka Mirko kaže... Mirko, reci da lepo izgleda, biće mu drago.

MIRKO: Jeste, lepo izgleda. Puca od zdravlja. Da ga čovek potapše po ramenu, sav bi se raspao, kao glineni golub.

(Starac, u kolicima, ljuti se, pokazujući glavom prema prozoru.)

MIRKO: Naređuje ti da otvoriš prozor.

AKSENTIJE: Prokleti prozori, ko ih izmisli!
(Odlazi, otvara prozor. Napolju je sumrak... Maksimilijan zazvoni.)

MIRKO: A sad traži lek.

AKSENTIJE: Čujem! Nemoj da me zajebavaš!
(Ulaze Milutin i Laki. Oborili su glave. Čute... Aksentije prilazi sinu.)

AKSENTIJE: Milutine?

MILUTIN: Deda je umro.

LAKI: Takav čovek... Prosto ne mogu da verujem...

(Aksentije prilazi ocu; skida mu šešir sa glave.)

AKSENTIJE: Skini tata... Vruće je ovde!
(Laki posmatra sina, koji se začitao. Istrgne mu novine.)

LAKI: Tebe se sve ovo ništa ne tiče? Ni ovoliko?

MIRKO: On je bio toliko star, da mi odavno nije nikakav rod.

(Laki udara sina urolovanim novinama po glavi.)

LAKI: Napolje! Marš napolje! Đubre pokvareno! Marš!

(Mirko izlazi. Starci ga ispratiše zakrvavljenim pogledima... Mladić je zastao na vratima.)

MIRKO: Kad ćete otvoriti testament?

MILUTIN: On nije normalan?

LAKI: Pusti, tata, pusti ga meni . . . A zašto te zanima kad ćemo otvoriti testament?

MIRKO: Hoću svoj deo.

LAKI: Oooo, jebem li ti sunce žarko! Daću ja tebi tvoj deo!

(Laki zgrabi čašu sa stola i zavitla je na sina. Milutin baci štap, a Aksentije kristalnu pepeljaru. Mladić pobeže zasut razbijenim staklom; u hodniku nalete na Olju, koja je donosila tacnu sa šoljicama kafe. Tacna joj ispade, šoljice se razleteše po hodniku i salonu . . . Starci vrište, prete, Maksimilijan besno zvoni, a Olja, ispolivana kafom, plače.)

2.

U POTKROVLJU ILI »DRAGA KRISTINA«

VREME: 24. 7. 1972. Između 14. i 17. časova.

MESTO: Sobica u potkrovlju stare kuće Topalovića — petougaoanog oblika sa kosim krovom. Kroz otvoren prozor na krovu dopire svetlost. Sunce obasjava deo postelje gde sedi Kristina i sunča se. Zabacila je glavu prema prozoru. Na sebi ima samo donji deo kupaćeg kostima.

PRISUTNI: Mirko i lepa, visoka Kristina . . . Mladić nervozno šeta između nekoliko povećih geografskih mapa . . .

Zastao je kod globusa, okreće ga. Posmatra devojkju, koja je, bar se tako čini, zadremala na popodnevnom suncu.

MIRKO: Vidiš, i ovde možeš da se sunčaš.

KRISTINA: Mirko . . .

MIRKO: Znam, znam. Ti voliš da plivaš. Volim i ja da plivam, ali ne volim nešto drugo: kad šetamo po plaži osećam se neprijatno . . . Ljudi te lepo napadaju pogledima, odmeravaju, skidaju, dobacuju, zvižde, reže, laju . . . Da smeju, silovali bi te. A i ti znaš, draga Kristina, da ih provociraš. Kad se tuširaš dižeš noge, pritiskaš grudi, razvlačiš gaćice, uvijaš se, trčiš i guziš, što izaziva onu stoku. Ne mogu više da podnesem čopor zagorelih tipova koji se šetaju za nama. I da znaš, moram ti reći: koliko su oni krivi, toliko si isto i ti. Kako se baš samo na tebe zaleću. Nije to bez razloga.

KRISTINA: Mirko . . .

MIRKO: Umalo da zaboravim, draga Kristina, da ti saopštim jednu tužno-radosnu vest: sinoć je odapeo Pantelija. Mene su hteli da isteraju iz kuće, ali ja neću otići dok ne otvore testament. Valjda mi je stari pacov nešto ostavio.

KRISTINA: Mirko . . .

MIRKO: Htela si da me pitaš šta je bilo u redakciji? Ništa. Zamisli kretene: predložim im seriju ekskluzivnih reportaža, iz zemalja sa kraja sveta, a oni mi kažu, pošto sam početnik, da za prvo vreme uređujem čitulje. Da se bavim pogrebnim poslovima!

KRISTINA: Mirko . . .

MIRKO: Rekao sam uredniku: to nek ti radi neko drugi, ja neću! Kad mu nisam opalio šamarčinu . . . Pa ja od takvih poslova, od groblja i mrtvaca, bežim iz ove kuće, a on meni . . . Dosta mi je i ovog grada, i ljudi, i običaja, i morala, i ovog balkanskog primitivizma! Otićemo odavde, po cenu da u svetu prosimo . . . Proveo sam mladost čekajući kad će milicija zakucati na vrata. Stalno osluškujem korake i zaustavljanje automobila pred kućom. Neću da sutra ljudi pokazuju prstom na mene i da govore: to je najmlađi Topalović, iz one porodice ludaka. *(Pogleda na sat.)* Đenka neće doći. Sigurno je zaglavio u nekoj kafančini. Znaš, draga Kristina, bojim se da je on opet počeo po starom.

KRISTINA: Mirko . . .

MIRKO: Krade, obija, pljačka. Nema, on je izgleda rođeni razbojnik. To mu je u krvi. I otac mu je skapao na robiji zbog lopovluka. Ja sam pokušao da ga opametim, ali . . . *(Prelazi rukom preko velike geografske karte.)* Pogledaj ova prostranstva. Sve ovo moramo da prevalimo peške. Zemlje se vide i upoznaju samo kad se propešače, kad se nogama osete. Šva ostala putovanja su čisto sranje . . . Meni je sad cilj da se ti popraviš jedno dvadesetak kila, da iskopam negde te milione za polazak, i, treće, da se osvetim onim bogaljima. Nešto sam razmišljao, ako

me izrade sa testamentom, da uzmem Milutinovu kasu. Neće smeti da me prijave.

(Kristina leže, okrenuvši glavu prema zidu. Mladić je ogrnu kartom Afrike.)

MIRKO: Pokriću te Afrikom, draga Kristina, da ti bude toplo . . . Znaš, sigurno ti nisam odavno rekao: volim te. Volim te toliko da ću sve učiniti da se oslobodimo ovih muka.

(Oglasi se kucanje na vratima. Mirko odlazi, otvara vrata.)

MIRKO: Ulazi! Zašto lupáš? Hoćeš da me izjure pre vremena?

(Ulazi Đenka Đavo: visok, koštunjav, nepodnošljivo nervozan mladić. Priča brzo, gestikulirajući rukama i nogama.)

ĐENKA ĐAVO: A, brat uvek dobro lupa! *(Spusti poveću kesu iz samousluge.)* Računam, možda se tucate, a to ne podnosim u ove sate na prazan stomak. Prošle godine u kampu, kod Zadra, upadnem u jedan šator, baš pred ručak, kad imam šta videti: dvoje se rasturaju na komadiće. Ona reži, on kefće, a ja stojim i blenem kô ovca. Zdravlja mi!

MIRKO: Đenka . . .

ĐENKA ĐAVO: Nisam mogao da ručam tri dana. Samo sam dobro doručkovao. Zato sad kucam. Jedno uzbuđenje, pa drugo, treće . . . i kod desetog — infarkt! Cap, kô roletna! Zbog tuđeg zadovoljstva. Hajde da žderemo. *(Vadi hranu iz kese.)* Šta je bilo s tvojima?

MIRKO: Ništa. Najurili me . . . Nemoj da budiš Kristinu, sad je zaspala.

ĐENKA ĐAVO: Dobra kobasica. Uzmi . . . Kô govno . . . Nego, nešto sam malo razmišljao, ti si debelo glup čovek. Baš onako, propisno! Inatiš se s ljudima, umesto da se prihvatiš posla. Ko danas ima lovu ako nešto ne muti i valja. Ej, bre, je l ti vidiš gde živiš? Otkuda ljudima kuće, kola, vikendice, stanovi, a svi žive od plate koja im odlazi na kredite. Dok sam upadao u stanove

pronalazio sam gomile zlata i deviza. Odakle to? Misliš, od šljake na poslu?

MIRKO: Slušaj, Đenka: rekao sam ti da moje probleme ostaviš meni. To se tebe ne tiče.

ĐENKA ĐAVO: Rešio sam, od jeseni se prihvatam ozbiljnog posla . . .

MIRKO: Ako te dotle ne zatvore.

ĐENKA ĐAVO: E, pa, jebi ga, valjda neće. Obećao mi arbajtovanje jedan mehaničar sa Karaburme. Da uđemo u gradnju servisa kô ortaci, pa posle da delimo đenge. Lova do krova, muda do kolena. Ima da radim kô niger . . . Gde je vino? Ostalo je preksinoć pola flaše.

MIRKO: Iza kreveta.

(Dok traži flašu, Đenka posmatra Kristinu. Mirko mu prilazi, povlači ga za ruku, Đenka se osmehuje, vrti glavom.)

ĐENKA ĐAVO: Ima ti devojka grudi, svaka čast. To se danas retko viđa. Sve ovde imaš, a đavo te tera da lomiš vrat i gubiš glavu u nekoj tunguziji. Dobro se ušmrkneš, pa pljuneš na sreću.

MIRKO: Hoću nešto da te pitam: da li si nekad poželeo da spavaš sa mojom Kristinom?

ĐENKA ĐAVO: Jesi ti normalan? Ja ništa pre braka i vojske.

MIRKO: Nemoj da se zezaš, ozbiljno te pitam?

ĐENKA ĐAVO: Ozbiljno?

MIRKO: Da, ozbiljno.

(Đenka pogleda prijatelja prezrivo, ljutito. Kiselo se osmehne.)

ĐENKA ĐAVO: Kako bi ti sad odvalio jednu šamarčinu. Kristinu volim i poštujem kô rođenu sestru. Nas dvoje smo odrasli kuća do kuće . . . *(Začu se potmula grmljavina. Pogleda kroz prozor.)* Nema danas ništa od kupanja. Pogledaj kakvo sranje dolazi. Biće leđa . . . Ode moje žito. Zašto sam kopao i sejao cele godine.

(Zazvoni telefon. Mirko podiže slušalicu.)

MIRKO: Da . . . Ništa, odmaramo se . . . Ne, ne

putujemo sutra. Odložili smo za dve-tri nedelje. Moram da nabavim neke stvari . . . Tu je . . . Odmah . . . Đenka, traži te Nataša.

ĐENKA ĐAVO *(uzima slušalicu)*: Zdravo ribo! . . . Molim, dušo? . . . Gde smo se dogovorili? . . . Ma nije moguće? . . . Znači, opet sam ja pogrešio . . . Lepo sam ti rekao da dođeš ovde u tri, pa da odavde idemo na Adu . . . Ko je sinoć bio pijan: ja ili ti? . . . Slušaj, sunce, nemoj da kenjaš, kad sam ti u taksiju pet puta rekao da ću te ovde čekati . . . Molim? Muž te tukao? . . . Ma nije moguće . . . A zašto? . . . Što si jutros došla u pola četiri? Bože, koji je on primitivac . . . Tukô te po glavi i guzi . . . C, c, c, c . . . Znaš, da si moja žena, ja bi te obesio . . . Ej, pazi šta govoriš . . . I ja tebi! More, nosi se! *(Ljutito spusti slušalicu.)* Tako mi i treba kad se vucaram sa udatim ženama. Možeš misliti našla meni da plače, što je muž tukô? *(Ponovo zazvoni telefon. Đenka brzo podiže slušalicu.)* Halo! Slušaj: nosi se u pičku materinu! Tvoje probleme rešavaj u tvojoj kući! . . . *(Zastade. Zbunjen je.)* Da? . . . Jao, molim vas izvinite, čika Laki . . . Mislio sam da je jedna moja . . . Đenka Đavo, ko bi drugi . . . Kako ste? . . . Primate moje najiskrenije saučešće . . . Izvinite još jednom . . . Zove te stari.

MIRKO *(prinivati slušalicu)*: Da . . . Dobro, dolazim . . . Sigurno . . . Nećete odložiti sahranu ako bude provala oblaka . . . Ne, ne počinjem »ponovo«, samo pitam, jer se napolju sprema nevreme . . . Da . . . Dolazim. Zdravo.

ĐENKA ĐAVO: Taj bi čovek za tebe poginuo, a ti ga kecaš kad god stigneš. Znaš burazeru da je mene neko u životu samo ovoliko voleo, ja bi danas bio . . . predsednik opštine. Bio bi gospodin čovek. Ej, bre, ja sam kô dete zapaljenje pluća prestajao ispred kapije, na ulici, čekajući da mi čale dođe iz zatvora. Sa devet godina sam počeo da kradem na Kalenićevoj pijaci. Kome se krade sa devet go-

dina . . . Da je Laki moj otac, srušili bi ceo svet. Ovako — čak!

MIRKO: Misliš? Ne znaš ti Lakija.

ĐENKA ĐAVO: Ne znam, ali, jebeš ti život kad sam sebe počneš da prepovijaš i dojiš, kad sam sebe vodiš u šetnju, kad sam sebe uspavljuješ i budiš, kad sam sebe voliš, kad sam sebe upišeš u školu i sam sebi ideš na roditeljske . . . Malo sam ja sranja napravio koliko je ovo društvo zaslužilo.

(Negde, u blizini, udari grom; po krovu zabubnja kiša sa ledom. Mirko skoči, zatvori prozor.)

MIRKO: Oooo, jebem ti vreme . . . i kišu, i led. Šta je ovo napolju . . .

ĐENKA ĐAVO: Sa Natašom sam danas raskinuo. Gotovo. Moram, pod hitno, izvršiti transfuziju seksa. Ona se izgubi, a ja radim, bože oprosti — kô nadničar. Počecu ozbiljno da se družim sa Oljom . . . Je li, da nju Laki slučajno nešto ne . . . A? Stari ti je opasna zverka . . . Gde se spremaš?

MIRKO: Idem na groblje. Od sto pedeset godina, morao je da odapne baš po ovakvom vremenu. Koliko je bilo, za vek i po, divnih dana za sahranu. Treba grom da me ubije zbog metuzalema.

(Zagrmi, protrese staklo na prozoru; sobu obasja bela, zaslepljujuća svetlost. Krov prokišnjava. Mirko podmeće dva suda. Voda u sudovima ima različite tonove kapanja . . . Đenka pokriva Kristinu čebetom. Pažljivo je ušuskava.)

MIRKO: Brineš se ti za sestru, nema šta.

ĐENKA ĐAVO: Moram, kad ti nećeš.

MIRKO: Ti ćeš ostati ovde . . . Je li?

ĐENKA ĐAVO: Idem s tobom. Tvom ocu će biti drago kad me vidi. Jednom mi je, ispred kuće, rekao: »Đenka, da si mi ti sin, čuda bi napravili.« Ako je umro? Da ne izjavim pogrešno saučešće?

MIRKO: Pantelija.

ĐENKA ĐAVO: Osnivač firme i familije. Šteta. *(Začu se brujanje automobila u dvorištu.)*

ĐENKA ĐAVO: Možda ima mesta u kolima.

Pogledaj.

MIRKO: Dosta ću ih gledati na groblju . . . Imaš li koji dinar za bus?

ĐENKA ĐAVO: Ni filera.

MIRKO: Onda idemo taksijem . . . Na iskakanje. *(Napuštaju potkrovlje. Ponovo grmi . . . Kristina i dalje, valjda, spava.)*

3.

NA GROBLJU ILI »SEĆANJE«

VREME: 24.7.1972. Oko 18. časova.

MESTO: Groblje. Nekoliko krstova i dva manja spomenika.

PRISUTNI: Laki, Milutin i Aksentije Topalović. Sva trojica su u crnim odelima. Drže otvorene kišobrane. Čute i gledaju u svežu raku, pokraj koje je kovčeg sa pokojnikom. Aksentije vadi maramicu, briše oči . . . Milutin ispruži ruku ispod svog kišobrana.

MILUTIN: Stade sranje!

(Kao po komandi, sva trojica zatvoriše kišobrane. . . Laki opomenu oca.)

LAKI: Tata, molim te, nije red. Mogao si to isto reći lepše: letnje kiše su jake ali kratke.

MILUTIN: Vidiš ovaj kišobran, ako te odalamim, bog te neće skupiti. Ti ćeš mene da opominješ.

AKSENTIJE (uzdahnu duboko, bolno): Eh, deda, deda, što me ostavi sa barabama. Vidiš li ih, deko, oni se i u ovom svetom času svađaju. . . Deko, deko.

LAKI (klima glavom i govori setno-patetično): Deda naš, bio si čovek. Ljudi tvoga kova se samo jednom rađaju i samo jednom umiru. Oh bože, oh bože, prosto ne mogu da verujem. Deko, deko, nisi smeo da nam ovo učiniš . . .

MILUTIN (očepi sina): Šta ti je? Šta se zajebavaš sa pokojnikom. . . A one tvoje budale od sina još nema. Gde je?

LAKI: Obećao je da će doći.

AKSENTIJE: A šta će nam ta vucibatina?! Samo da skrnavi ovo sveto mesto. Ko ga je zvao?

LAKI: Ja, ja sam ga zvao. Valjda je i on Topalović?

AKSENTIJE: Kamo sreće da nije . . . Ide baraba, sa onim razbojnikom. Je li moj deda zaslužio da se ovde okuplja ološ?

MILUTIN: Tata, molim te . . . Ajde, Mirko! (Dolaze Mirko i Đenka Đavo . . . Mirko skida cipelu, istresa kamenčiće. Familija ga ukočeno posmatra . . . Đenka prilazi starcima i izjavljuje saučešće. Laki ga zahvalno potapša po ramenu.)

LAKI: Hvala, Đenka. Hvala, sine.

ĐENKA ĐAVO: Baš sam rekao Mirku: šteta za takvog čoveka. Velika šteta.

LAKI: Valjda sudbina.

ĐENKA ĐAVO: Ništa drugo: Isključivo sudbina.

MILUTIN: Počni, Laki!

(Laki odlazi do kovčega. Iz unutrašnjeg džepa vadi nekoliko listova hartije. Diskretno se nakašlja pa počne da čita oprostajno slovo.)

LAKI: Dragi naš oče! Evo došao je i ovaj trenutak konačno . . . pardon — kobni trenutak . . . izvinjavam se još jednom . . . dakle, da ti onaj koga si najviše voleo uputi poslednji pozdrav, uputi poslednje zbogom!

Teško je to i skoro nemoguće izraziti šta se u našim dušama u ovom strašnom trenutku događa. Malo je pravih i ade . . . ade . . . adekvatnih reči koje bi mogle da iznesu na tužnom nivou naša unutrašnja osećanja . . . Bio si čovek! Ostavio si nas ucveljene, same bez tebe i bez tvog svetlog lika, da lutamo po ovom surovom i nesrećnom svetu. Napustio si nas u cvetu starosti . . . I ja, deda, sve nekako mislim — ne mogu se oteti takvom utisku, da se ti samo šališ, jer si oduvek imao osećaj za duhovitu komiku — i da ćeš sada ustati i sa nama poći kući kao nekada Lazar. Ali avaj, avaj, pusti su moji

snovi, puste su moje reči i moje želje, ti me više ne čuješ, ne čuješ tvoje »šašavo pile« — kako si mi tepao, ne čuješ tvog malog Lakija . . .

(Laki vadi maramicu, briše suze i popreko gleda Mirka, koji se tiho smeje očevim oprostajnim rečima.)

LAKI: Dragi naš oče, umro si pred kraj svoga života. Bol je stegao naša srca, kao sibirski led daleke plave cvetove. Šumi Volga i nosi . . .

MILUTIN: Skrati malo, Laki!

LAKI: . . . Dakle, nakraju, u ovom za sve nas neprocenjivo tužnom i tragičnom trenutku, u koji nikad nismo verovali, jer smo mislili da ćeš i ovo izbeći, kao što si mnoge stvari u životu izbegao, dozvolj da te pozdravim jednom pesničkom metaforom: ŽIVEO NAM NAŠ DELIJA — TOPALOVIC PANTELIJA! . . . Šta se smeješ, barabo?! Šta ti je smešno?! Je li?!

(Laki pođe prema sinu, koji se zasmejao i sakrio iza Denke . . . Milutin ga zaustavi.)

MILUTIN: Laki!

LAKI: Neka ona bitanga napusti groblje . . . Ne mogu da gledam kako mi se celo vreme smeje. Mirko, gubi se! Odlazi! . . . Časna reč, ubiću ga. . . Meni se ovde srce cepa, a on . . .

MIRKO: Nisam se tebi smejaao.

ĐENKA ĐAVO: Nije, čika Laki. Ja sam mu nešto rekao. Razumem vas, velika je tuga izgubiti . . . Izvinite, šta vam je pokojnik bio?

LAKI: Cukundeda.

ĐENKA ĐAVO: To je teško, ali kad vam kažem, vi znate da vas nikad nisam slagao. Naprotiv, pre pet minuta mi je rekao: »Tata se mnogo uzbuđuje. Moram mu pomoći . . .«

LAKI: Kaži časna reč.

ĐENKA ĐAVO: Keve mi.

LAKI: Dobro . . . izvinjavam se.

(Laki pokuša da zagrlji sina, ali se on ljutito izmače.)

MIRKO: Samo ti mene vredaj. Kad god ne znaš

šta da radiš, ti uhvatiš mene i gaziš. Ostavi me jednom . . .

AKSENTIJE: C, c, c . . . *(Prekrsti se.)* Bože gospode, kakvi su ovo ljudi . . . Milutine, čitaj, da idemo. Ne mogu da ih gledam!

(Milutin izvadi ispresavijani, zgužvani list hartije. Pokušava da pročita govor . . . Muči se, okreće list, a onda ga baci.)

MILUTIN: Kiša razlila mastilo . . . Biću kratak: dragi naš oče, ti znaš da je naša kuća bila nesrećna sa ženama. Tu nas je terao neki baksuz od pamtiveka. Kako koju dovedemo, tako ista, čim rodi muško dete, zanemoća, vene i uvene — kô cvet. Bože oprosti, uvenu osam žena. A, oče naš, ti znaš da mi nismo sultani.

AKSENTIJE: Tako je, sine.

MILUTIN: Ne možemo da izdržavamo one koji ne rade. Šta će nam harem u kući. Dosta je jedna da pospremi, skuva, popegla i tako to. I sam si govorio da su žene velik, dosadan luksuz . . . Pošteno smo, kako dolikuje krštenom čoveku, svaku otpratili. Pošteno . . . Dragi naš oče, tvoj sin Maksimilijan, ne zna za tvoju smrt. Nismo mu rekli. On će se i dalje raspitivati kako je njegov babuška, a mi ćemo odgovarati: dobro je, dobro je. Jer, on sigurno ne bi preživeo saznanje da te nema. Rešili smo da tvoja soba ostane onakva kakvu si je napustio. Ti ćeš, za sve nas, i dalje biti živ, gore, u velikoj sobi . . .

(Milutina prekide glas narikače, negde sa strane. Mirko i Denka gledaju susednu sahranu.)

ĐENKA ĐAVO: Tamo kukaju samo žene, a ovde samo muškarci. Ovaj trebalo da napuni 155-tu, a onaj 25-tu. Kuka se isto. *(Reznirano pljućne kroz zube.)* Eto, šta ti je život: danas jesi, sutra jesi, prekosutra jesi, a onda dođe neka sreda i, cap! kô dudinja.

LAKI: Je l to tamo neki mlađi čovek?

ĐENKA ĐAVO: Mirkovo godište. Bacio se pod voz.

LAKI: C, c, c...

MILUTIN (*govori glasnije*): A spomenik će biti, oče naš, kao robna kuća! Biće ogroman, najveći spomenik koga je čovečanstvo videlo. Keopsova piramida raspašće se od stida!

ĐENKA ĐAVO: Šta misliš kada bi čovek iza ove žene postavio dobar džez-orkestar. Bila bi to serija hitova.

MILUTIN (*gađa ženu kišobranom, van scene*): Zaveži! Moraš toliko da se dereš! Alamunjo matora! Ako ti dodem tamo, kukaće i za tobom!... E, da je ona moja žena, odneo bi je đavo za dve nedelje. Uvenula bi kô popisan cvet...

(*Aksentije se zanese, posrnu, i naglavačke pade u raku. Milutin i Laki skočiše; pokušavaju da ga izvade... Mirko i Đenka pomažu: iznose ukočenog prestravljenog starca. Pomažu mu da sedne na obližnju klupu.*)

MILUTIN: Tata, šta je bilo? Šta ti je?

LAKI: Kako, šta mu je? Zašto si pominjao otrov.

MILUTIN: Ko je pominjao otrov?

LAKI: Je si rekô da će uvenuti kô cvet. A od čega će uvenuti?

(*Mirko otresa Aksentijeve rukave.*)

MIRKO: Aksentije, Aksentije, tebi se ne isplati da ideš kući.

(*Aksentije zaječa, a Laki i Milutin skočiše na mladića; Mirko pobeže preko rake. Za njim se udalji, smejući se, i Đenka Đavo... Laki je podivljao: gađa sina lopatom, vrišti i preti pesnicom.*)

LAKI: Sunce li ti jebem pokvareno! Ubiću te! Ti mome dedi da kažeš da mu se ne isplati da ide kući! Platićeš mi za ovo! Iseckaću te na komadiće!

AKSENTIJE (*ošamućeno, nemoćno*): Ja sam karabin kupio... Dovešću plaćenike. Pozvaću legiju stranaca... Neka proba na mene neko da udari...

MILUTIN: Smiri se, tata. Ja ću mu doći glave.

AKSENTIJE: Organizovali ste se... da me

uništite... I dedu ste otrovali... pa očete i mene... i moga oca...

LAKI: Šta sad ti pričaš? Malo mi je one barabe...

MILUTIN: Tata, tata...

(*Sa strane se ponovo oglasi kuknjava žena... Laki i Milutin ih besno posmatraju... Nad grobljem se spušta prvi suton.*)

NA PUTU ILI »NESREĆAN SLUČAJ«

VREME: 24.7.1972. Oko 23,30 časova.

MESTO: Na putu između Zemuna i Beograda, preko »Gazele«.

PRISUTNI: Laki je za volanom starog, dobro očuvanog automobila; model iz 1935. Na zadnjim sedištima su Milutin i Aksentije. Laki se osvrće, posmatra oca koji je zagrlio dedu. Po svemu sudeći, starac se malo oporavio od pada na groblju . . . Krov automobila je spušten. Kola se kreću brzo, osvetljavajući mutnim, žučkastim farovima, asfaltni put.

LAKI (ponovo se osvrće): Deda Aksentije, kako je?! Je li, dedice?! Prija li vožnja?

MILUTIN: Vozi malo lakše! Zašto jurcaš?

LAKI: Dobro . . . Samo zapovedajte! . . . Evo, trideset na sat . . . Sad se vozite kao nekada u fijakeru. Časna reč, baš tako!

AKSENTIJE: E, stari dobri fijakeri . . . Milutine, sećaš li se naših konja?

MILUTIN: Bože, tata, zar sam mogao zaboraviti Zvezdana i Čerkeza. Kad posedamo, kad se zavalimo u tapacirana sedišta i kad tata fične korbačem: fić fić! . . . A konji polete . . . Kako je Čerkez zabacivao glavu! Zvezdan je imao lepši korak od Petrovih oficira: gazio je kao kapetan na smotri . . . I mnogo je bila prijatnija ona turska kaldrma od ovog dronjavog asfalta . . . A kad izađemo iz grada, na put za Obrenovac, onda bi pokojni deda, Bog da

mu dušu prosti, zapevao iz basa: »Što se bore misli moje« . . . Pevao je bolje od svih popova u Beogradu. Molili su ga da vodi hor Sv. Đorđa.

I onda ponovo zapuca od Cera, odakle obično sviću ratovi . . . I ponovo se navukoše vojske, topovi, kuknjava . . . I nema više fijakera, abadžija, rabadžija, ni fenjera. Od starog Beograda ostali su samo stari ljudi . . . Ej, starosti, starosti, posrano oružje! A ovo danas se neće svršiti na dobro. Raskomotio se narod, razgacio, izbezobrazio, izludeo od pića i bluda . . . Sve škripi, škripi i oće da se slomi. Da pukne. Narod lepo ište i moli nesreću.

LAKI: Deda, hajde da i mi zapevamo!

AKSENTIJE: Ja ću da povedem!

LAKI: Kreni, deda!

MILUTIN: Šta vam je?! Ša znate li da se vraćamo sa groblja, a ne sa vašara u Pinosavi!

AKSENTIJE: Ćuti! Za pravim čovekom se baca prava pesma, a ne suza slinavica! Pesma mora da se peva iz srca. Ko nema srce, neka ćuti, da mu ne bi prosuo zube kô sitan šoder!

(Aksentije zapeva »Što se bore misli moje«. Milutin i Laki prihvatiše pesmu. Pevaju lepo, složno i jako . . . Odjednom, motor zabruja, poče da »pre-skače« i gubi snagu; prestade sa radom.)

LAKI: Šta mu bi u pola tri? Ovih dana je radio kô sat.

MILUTIN: Govorio sam ti da kola ne daješ na popravku Đenki Đavolu. On se razume samo u lopovluke i razbojništva!

(Laki je napustio kola. Podiže haubu . . . Baterijskom lampom osvetljava motor . . . Naglo se uspravi, držeći se za stomak. Lice mu se pretvorilo u ružnu, gadljivu grimasu. Sa užasom gleda motor.)

LAKI: Uh! Ljudi, ovo je strašno . . . Sunce li mu žarko! C, c, c . . . Prosto čovek da ne veruje!

MILUTIN: Šta je? Šta je bilo?!

LAKI (stresa se): Uh! Stomak mi se okrenuo! Dode mi . . .

MILUTIN: Govori šta je?! Šta se desilo?!

LAKI: Elisa isekla pacova! Valjda se dubre uvuklo na groblju, dok se motor hladio... Sve je krvavo i puno mesa... Uh...

MILUTIN: Siguran si da je pacov?

LAKI: A šta bi moglo da bude?

MILUTIN: Svakim danom pročitam u novinama kako žene ostavljaju svoju novorođenčad. Jednostavno ih spuste bilo gde i odu.

LAKI: Tata, molim te. Muka mi je...

(Sa gađenjem zalupi haubu. Kurblom pali motor; stara mašina ponovo radi. Vraća se, seda za volan i pokreće kola.)

MILUTIN: Prvo pukla guma, sad uleteo pacov... Kako se vozimo, izgleda da noćas nećemo stići kući. Da sam išo peške, već bi večerao i spavao. Jebem ti auto i ko ga izmisli!

AKSENTIJE: Tišina! Dosta!... Vozi brže da se ohladim!... Vi to namerno ubacujete gamad u motor samo da meni pozli, da mi se smuču život i da crknem!... Namerno to radite! Vozi brže!

LAKI *(menja brzine)*: Hoćemo li preko »Gazele«?

MILUTIN: Nećemo! Idemo preko Tunisa i Irana!

LAKI: Jebi me, tata, šta drugo da radiš?

MILUTIN: Zaveži! Nemoj ti na mene da režiš! *(Izvesno vreme voze se čuteći.)*

AKSENTIJE *(lupi Lakija štapom po ramenu)*: Koči!

LAKI: Šta je?

AKSENTIJE: Koči! Zaustavlja!

LAKI *(zaustavi kola uz škripu)*: Šta je bilo?

AKSENTIJE: Oću da pišam!

LAKI: Preselo ti! Pišaš svaki sto metara!

AKSENTIJE: U mojim godinama ti nećeš imati bešiku.

(Sa naporom napušta kola. Odlazi u mrak... Proteza mu cvili i škripi.)

LAKI: Što ne podmažete ono čudo od proteze? Zašto sam kupovao mast za podmazivanje?

MILUTIN: Zaveži! Škripe stare cipele, a neće onako osetljiva proteza... To je najlepša i najosetljivija proteza na Balkanu. Izuzev jednog penzionera u Sloveniji, takve više niko nema... *(Viče u mrak gde je Aksentije otišao.)* Hajde tata! Šta radiš pola sata?!

LAKI *(smeje se)*: Hoćeš li da ti kažem šta radi?

MILUTIN *(zaprepastio se i zagrcnuo od besa)*: To... to tvoj sin onaniše! Mome ocu lekari nisu rekli da može na klin da ga obesi! Žalosno je to kad ti moraš da mu napraviš sina! Jeste, jeste. Ne znam ja? Lud sam pa ne vidim? Ne znam da si obletao oko Kristine, da si napumpao Olju, i da se spremaš da pričaš kako je to Mirko uradio... I nisam čuo jedne noći kako ti je Mirko pretio da će te ubiti ako još jednom nasrneš na Kristinu! Mislio si da i tu pomogneš onom tvom bedniku. Zato on i beži iz kuće... A moj otac ima sina u svakom glavnom gradu naših republika! On je širio bratstvo, a vi ne možete da produžite lozu. Izumrećemo sa vama, govnnari nesposobni!... Hajde, tata! Gde si! *(Aksentije se vraća iz mraka. Jedna nogavica mu je mokra. Ljutito posmatra sina i unuka.)*

AKSENTIJE: Kad se čoveku ruke tresu, onda nije u stanju da otkopča šlic sa 150 dugmića koje ste vi zašili! A lepo sam rekao: neću da vidim dugme na šlicu! Treba da počnem sa otkopčavanjem u maju, a da se, kô čovek, popišam u poznu jesen... Lepo ste to smislili. Da mi eksplodira bešika!

MILUTIN: Penji se, tata.

AKSENTIJE: A ti, pasji sine, skidaj pantalone! Znam šta ste hteli: da sednem, da me vetar produva ovako mokrog. Međutim, ja sam neuništiv! Ja sam lukav! Skidaj pantalone!

LAKI: Drugi put nosimo pelene. Svlači se, imaš pozadi cebe... Ljudi, uskoro će da svane. *(Aksentije skida pantalone, umotava se u cebe...)*

Seda. Laki pokreće automobil, menja brzine, dodaje gas . . . Starci se čvrsto drže.)

LAKI: Baš da vidim koliko može da razvije . . .
Evo: 80 . . . 90 . . . 100 . . . Ajde rago! . . . Ajde! . . .
105 . . .

(Laki naglo koči. Sa jezivom škripom kočnica odjeknu i tup tresak. Automobil se zanese, popreči se i stade. Oseti se miris nagorelih guma. Milutin i Aksentije su prestravljeni. Laki se osvrće.)

LAKI: Šta ovo bi?

AKSENTIJE: Čovek . . . Udario si čoveka . . .

LAKI: Iznenada je iskočio . . . Sve sam učinio.
Kočio sam . . . Tata, da bežimo? Neko će naići.
(Laki je brzo sišao i počeo da okreće kurbu. Milutin napusti kola.)

MILUTIN: Ostavi kurbu! Dolazi da ga nademo!

LAKI: Neko će naići.

(Pretražuju put iza kola. Razdvajaju se i dovikuju.)

MILUTIN: Evo ga! Laki, brzo!

LAKI: Gde si? Tata . . .

MILUTIN: Donesi bateriju! Ajde!

LAKI: Ostavi ga! Neko će naići! Tata . . .

MILUTIN: Dolazi! Čuješ li, Laki!!

AKSENTIJE: Slušaj oca, ubico! Idi tamo!

LAKI: Ti zaveži! Ako te odalamim ovom kurbu . . .

AKSENTIJE: Teško ti je bilo da ubiješ jednog, sad je lako . . . Ostavićeš kosti na robiji!

LAKI: Idem, tata, idem . . . Gde je?

(Osvetljavaju nastradalog čoveka iza kola. Milutin mu opipava puls.)

LAKI: Šta je?

MILUTIN: Kao da nikada nije imao srce . . .
Lepo si ga udesio. Izlomio si ga na deset mesta . . .
Ponesi ga do kola.

LAKI: Bolje da ga ovde negde sakrijemo.

MILUTIN: Zaveži, glupačino! Nosi ga.

(Laki uprti nastradalog, nosi ga do automobila.)

LAKI: Gde da ga stavim?

MILUTIN: Pa nećeš u motor? Stavi ga pokraj dede.

AKSENTIJE: *(užasno vrisne)*: Dalje! Beži s mrtvacem! Dalje od mene! Dalje! Smrt je prelazna bolest!

(Aksentije silazi. Čebe mu je spalo. Uplašeno šeta. Proteza škripi.)

MILUTIN: Tata, sedi napred. I nemoj da vrištiš.
(Aksentije seda na prednje sedište. Nastradalog podižu i smeštaju pozadi. Milutin seda do njega. Pridržava ga, stavlja mu svoj šešir na glavu; izgleda kao da na ramenu jednog čoveka spava drugi čovek.)

AKSENTIJE: Laki, vozi. Vozi, molim te . . . Eno mu cipela.

(Laki uzima cipelu, koja je ostala na putu. Osvrće se . . . Pali motor.)

LAKI: Nema ništa više . . . *(Seda za volan, pokreće kola. Vozi i krsti se.)* Bože, zar je moguće . . . Zar ja, koji nisam mrava zgazio . . .
Tata, video si . . .

MILUTIN: Nemoj da zapevaš. I gledaj kako voziš! Nema mesta za još jednog!

LAKI: Deko, kako vam je. Videli ste: istrčao je kao zec. Ja sam kočio i skretao . . .

AKSENTIJE: Nisam ja ništa video! Ja sam spavao, a i sad spavam. *(Zažmuri.)* Sa ubicama nemam nikakve veze. Ništa ne znam!

(Milutin razgleda papire koje je pronašao u džepu nastradalog. Laki se uplašeno osvrće.)

LAKI: Tata, da ga odvezemo do pruge. Kad ga voz . . .

MILUTIN: A šta misliš, da ga stavimo u pokojnikovu sobu?

LAKI: Odlično! Tamo niko ne zalazi.

MILUTIN: Znaš šta: tebi bi bilo najbolje da čutiš.

LAKI: Pa gde da vozim? Gde?!

MILUTIN: Za Pančevo.

LAKI: Šta ćemo u Pančevu?

MILUTIN: Sutra je vašar, možda ćemo ga prodati... Vozi prema Pančevu i — čuti!... Evo lična karta... Sad ću ti predstaviti čoveka koga si ubio. To je: Lazar Savić iz Kragujevca. Rođen 8. 10. 1939... (*Trgne se uplašeno.*) Ljudi, on se mrdnuo!... Živ je.

AKSENTIJE: Vampir. Već se povampirio.

MILUTIN (*gleda neke slike*): Ima dvoje dece... Sina i ćerkicu... A žena nije loša. Pogledaj, Laki, sumnjam da je tvoj tip. Nema ništa od Kristine.

LAKI (*prihvata sliku*): Ne volim ovako široko lice. Kô pun mesec... Tata, šta da radimo s njim? Živ je.

AKSENTIJE: Daj sliku da vidim... Baš ljudski lepa žena. Lepotica. Oči kao badem, punačka u obrazima.

LAKI (*gleda drugu sliku*): Stvarno, slatka deca... Samo, mala je zrikava. Šteta, majku mu.

MILUTIN: Kako nisam primetio? Daj da pogledam... Vidi, stvarno... (*Podigne nastradalom šešir sa čela, zagleda mu se u oči.*) Na oca! I on je uzrikavio... A možda je to od udarca?

LAKI: Tata, molim te nemoj da preteruješ. Ako sam mu izlomio kičmu, nisam mu i oči poremetio... Bio je zrikav i ranije. Možda je mislio da sam već prošao. Takvi ljudi vide sve naopačke. Zakon bi morao o tome da vodi računa. Na primer, da vozač ne odgovara za gaženje 90% zrikavog čoveka. On me je video tamo, a ja sam bio ovamo.

AKSENTIJE (*još gleda sliku žene*): 1922. sreo sam u Šapcu sličnu ženu. Ja i tata išli da pogodimo neke poslove u kući Bogoljuba Mutavdžića. Odmah sam se zaljubio, ali mi otac reče: »Nemoj da si šašav, naći ću ja tebi damu u Beogradu. Za tebe je gospođa, a ne seljanka.« I našao mi je neku...

MILUTIN: Persu Spasojević.

AKSENTIJE: Jeste... Do koje nikako nisam dolazio na red od oca i dede. Jedan ustane drugi legne. A ja sam, kao poslednji slepac, stajao sa

strane, sa spuštenim pantalonama. Zato se u našoj kući ne zna ko je kome otac, a ko kome sin. Možda je meni Mirko deda? Ne bi me čudilo da jeste, samo da je sposoban.

LAKI: Plemeniti starac opet sere gurabije.

MILUTIN: Tata, šta to pričaš? Kršten li si?

LAKI: Tata, zamoli ga da čuti. Udariću ga.

AKSENTIJE: Koga ćeš ti da udariš? Mene? Ajde, probaj. Izvoli. Cvikaš? Prpa. Kreč? Jebem li ti sunce žarko, kad te odalamim ovako, preko tintare, nećeš uspeti da zevneš? Ti ćeš mene...

MILUTIN: Tišina! Laki, zaustavi kola!

LAKI (*koči, staje*): Šta je sad?

MILUTIN: Napisaćeš jedno pisamce: kao, dragi moji, opraštam se od vas... A zašto se oprašta? Hajde da vidimo zašto će ovaj čovek da skoči sa pančevačkog mosta?

LAKI: On će da skoči sa mosta?

MILUTIN: Da. On je samoubica... Sad je pitanje zašto će da se samoubije? Perke, zašto? Zbog male plate se više niko ne ubija. Svet krade i dosta mu je. Švalerku je imao, čim nosi ženinu sliku... Sa seksom je bio sreden... Mućnite i vas dvojica glavama. Šta me gledate?

AKSENTIJE: Ja sa vama nemam veze!

LAKI: Bacićemo ga sa mosta?

MILUTIN: Nećemo, budalo! Pismo, koje napišemo, stavićemo u sako, sako ćemo ostaviti na mostu, a njega ćemo odvesti negde i zakopati. Tražiće ga po Dunavu dvesta godina.

LAKI: Tata, on je živ.

MILUTIN: Bilo bi mu bolje da nije. Mislite li?

AKSENTIJE: Idu neki ljudi... Eno ih.

LAKI: Pecaroši.

MILUTIN: Od tih budala ne može čovek ništa da uradi... Vozi. Vozi kad ti kažem! I staeš kad ti kažem. Jebem ti pecaroše...

(*Laki pokrenu kola. Nastradali se smirio na Milutinovom ramenu. Udaljavaju se putem prema Pančevu.*)

II ČIN

1.

KOD OLJE U SOBI ILI »POLJUBAC — PO ĐAVOLU«

VREME: 27. 7. 1972. Biće prošla ponoć.

MESTO: Oljina sobica u babinom stanu: dve lampe iz uglova obasjavaju nizak ležaj, nekoliko jastuka po podu, gramofon, magnetofon i »hipi« posteri.

PRISUTNI: Mirko, sedi na podu, oslonjen na zid. Puši. Pred njim je velika čaša puna vina. Tupo gleda Kristinu koja pleše. Devojka igra lepo, izazovno — bar mu se tako čini... Đenka Đavo i Olja se valjaju po sunderastom ležaju. Đavo prekida igranje sa Oljom, seda i posmatra Kristinu. Zadovoljno se smeška.

ĐENKA ĐAVO: Kako igra sestra? A? Svaka čast! Bravo!... Čovek se za sve rodi... A da vidite sad: nastupa čuveni trbušni plesač — Đenka Đavo Erotikon Orijent!

(Đenka skoči, zadiže majicu i poče sa svojim »programom«... Na grudima mu se pojavi istetovirani Đavo. Igra brzo, prateći Kristinine pokrete. Olja se pripito smeje. Pojača disko-muziku.)

OLJA: Najzad Đavo kolo vodi!... Zašto se meni uvek sviđaju barabe?!

(Seda do Mirka. Zagrlji ga. Mladić se kiselo osmehne.)

OLJA: Zašto si se skupio i ne mrđaš? Nije ti prijatno kod mene?

MIRKO: Prijatno mi je.

OLJA: Svadao si se sa Kristinom?

MIRKO (*trgne se*): Ne! Nisam se svadao. Mi se nikad nismo svadali. Otkuda ti ta ideja?

OLJA (*zbunila se*): Vidim... ne govorite večeras.

MIRKO: Ne govorimo? Ne znam, nisam primetio.

(*Olja ustane. Podiže čašu.*)

OLJA: Bio bi red da mi neko čestita i nazdravi. Prošla je ponoć. Gde ste kavaljeri?!

(*Đenka prestaje da igra; uzima svoju čašu, diže je i nazdravlja.*)

ĐENKA ĐAVO: Onda, kad je tako, neka nam živi naša domaćica! Živela duže od Pantelije Topalovića!... Kad smo već kod plemenitog pokojnika, kad se otvara testament?

MIRKO: Sutra.

ĐENKA ĐAVO: Znači, još večeras si siroma čovek. Od sutra nam je prijatelj milijarder...

OLJA: Ala si mi nazdravio? Baš ti hvala!

ĐENKA ĐAVO: Izvini, sunce moje! Mogu li da se rehabilitujem u tvojim plavim očima? Pa onda, ovako: da poživiš hiljadu leta, da uvek ovako lačo izgledaš, da ove jeseni budeš primljena na Pozorišnu akademiju i da što pre postaneš bolja glumica, od moje prve ljubavi — Brižite Bardo! S moje strane — dosta.

OLJA: Ala si je našao? Možeš misliti — Brižit...

ĐENKA ĐAVO: Bardo! Kad je ona bila u najboljim godinama, ja sam bio u vojsci. Oh, kako nas vežu čarobni trenuci. Pisao sam joj pisma i slao razglednice »u noći«. Samo, nikad mi nije odgovorila...

MIRKO: Olja, živela. Želim ti da se što pre zaposliš i oslobodiš onih mojih grobara.

OLJA: Vala, stvarno mi ih je dosta.

(*Ispijaju vino... Mirko seda na pod, do prijatelja.*)

MIRKO: Slušaj, hteo sam nešto da ti kažem... Nemoj ovu malu da uvlačiš u tvoje »poslove«.

DENKA ĐAVO: Kakve poslove? O čemu pričaš?

MIRKO: Nemoj da se igraš glavom.

DENKA ĐAVO: Ej, bre, jesi ti normalan? A? (*Đenka zavuče ruku u džep pantalona; izvadi sat i zlatan prsten.*)

DENKA ĐAVO: Ovo ti je moj poklon za put.

MIRKO: Odakle ti ovo?

DENKA ĐAVO: Samo se zakačilo, zajedno sa ovim pantalonama. Dobar kroj? Uspomena sa plaže... Mislio sam da putujem sa vama. Bilo bi nam lepo zajedno...

MIRKO (*iznenađeno ga pogleda*): Sa mnom i Kristinom?

DENKA ĐAVO: Da. Ti ne bi voleo?

MIRKO: Što da ne... Samo, nisi mi ništa govorio.

DENKA ĐAVO: Hteo sam da vas iznenadim. Spremam se već mesec dana. Onaj moj zlatar mi je obećao par hiljada maraka. To bi nam bilo dosta za početak... Ali, jebi ga, ponovo su mi odbili molbu za pasoš. Neće murija da čuje. Boje se, vele, da ne popalim strance. Sad nešto mislim, da opalim lažnjak.

MIRKO: Šta da radiš?

DENKA ĐAVO: Da adaptiram jedan pasoš. Kad preletim granu, mogu da me povuku... Ja bi vas čekao u Trci, a onda bi brodom do Afrike. Dalje, kako nam padne.

MIRKO: Mi ćemo peške...

DENKA ĐAVO: I ja ću. Kako vas dvoje, tako i ja... Olja, pojačaj to malo! Lačo stvar. Eh, gde je vreme tvista. (*On ustaje i šalje se na račun te igre.*) Telo opušteno, ruke u blagom njihanju, a vrhom prstiju desne noge gnječiš pljugu... Život brzo prolazi, znači igravimo brže!... Bravo, Kristina! Tako, tako... Hop! Nas dvoje bi pobedili u takmičenju za najbolji par godine! Kako igravamo?... Hej!

(*Mirko ustaje. Trlja lice kao da se umiva. Prilazi Olji.*)

MIRKO: Imaš li neku tabletu za glavu. Boli me ludu užasno... Kristina, lakše malo, polomićeš se... Svašta...

(*Olja je donela tabletu, koju mladić proguta bez vode.*)

OLJA: Ako hoćeš, izadi malo na balkon, ovde je zagušljivo... Ne tamo... ovuda...

(*Olja izvede Mirka iz zadimljene sobe... Đenka odlazi do gramofona, menja ploču; »pustio« je neku tihu, snenu melodiju.*)

DENKA ĐAVO: Mogu li da te zamolim... (*Zagrlje je. Igraju sporo, gotovo bez pokreta.*) Jesi čula šta sam rekao Mirku?... Hoću da idem s vama. Gde vi... gde ti... tu i ja... Njemu je pozlilo kad je čuo, ali boli me... Tebi je sve jasno, je li tako?... Je li? (*Igra se pramenom njene kose.*) Slušaj Kristina, ja se zezam okolo, jurim neke ribe, kao, šatro, zabavljam se... a stalno mislim na tebe. Ne spavam već dva meseca... (*Posmatra je dugo, a onda naglo privuče i poljubi.*)

KRISTINA: Đenka...

DENKA ĐAVO: Znam, sve znam... Ali, šta mogu. Morao sam da ti kažem... Nešto sam mislio, bilo bi najbolje da idemo nas dvoje. Koji će nam on? Težak je kô crna zemlja...

(*Olja uplašeno ulazi.*)

OLJA: Đenka, dođi. Mirku je loše. Jako loše.

DENKA ĐAVO: Koji mu je đavo?

OLJA: Sav se tresе, drhti... Đenka, Đenka. (*Đenka izade... Olja posmatra Kristinu, koja se oslonila na zid i tupo gleda kroz prozor.*)

OLJA: To se tako ne radi.

(*Đenka se vraća.*)

DENKA ĐAVO: Kristina, zove te da idete. Pripazi na njega, opet je poludeo. Moraću ja njega za ruku, pa kod nekog veterinara. Govedo, bre. Malo, malo, pa počne da se rita i krklja.

*(Kristina uze tašnicu i bez reči napusti sobu...
Đenka sede na ležaj. Sipa vino u dve čaše. Olja ga
besno posmatra.)*

OLJA: Molim te da se spakuješ i odeš.
Odmah...

ĐENKA ĐAVO: Šta... Koji je tebi sad klin?
A? Šta sam uradio? Je li?

OLJA: Ja sam mislila da si ti fer tip... Iza ovog
prozora je balkon. On je sve video. Kad si je
poljubio, mislila sam da će skočiti sa balkona.

ĐENKA ĐAVO: Tu je balkon?... E, jebi ga...

OLJA: Da znaš da si đubre! Pravo đubre!

ĐENKA ĐAVO: Samo ti nemoj da mi pričaš...
Vučeš se sa Lakijem već dve godine. Prošle nedelje
ste se ševili u kolima, na Adi. Onaj tip što vas je
gurnuo prema Savi, to sam bio ja... Ja!

*(Olja ga gleda zapanjeno... a onda se zasmeha.
Đenka se oblači.)*

ĐENKA ĐAVO: Bilo vuna?

OLJA: Ti si nas gurnuo?... Kad se nismo
podavili... Baš si sotona... Ideš?

ĐENKA ĐAVO: Ne, oblačim se da ostanem.
Otvori mi lift... Sunce moje drago, našla si mene
da radiš...

OLJA: Ostani... Kod mene može i prijatelj da
prespava. Otišao je poslednji autobus.

ĐENKA ĐAVO: A baba?

OLJA: Reći ću da si malo više popio... Ja ću
spavati u drugoj sobi. Ajde, čao... Moram ujutro
da poranim. Ovdje ti je posteljina... Treba li ti još
nešto?

ĐENKA ĐAVO: C!

*(Devojka ga posmatra... Napušta sobu i zatvara
vrata... Đenka se skida, leže. Pripaljuje cigaretu.
Uzima neki ženski časopis. Ploča se i dalje
okreće... Vrata se tiho otvaraju. Olja ulazi: na sebi
ima kratku, providnu spavaćicu. Stoji na sredini
sobe.)*

ĐENKA ĐAVO: Šta je bilo?

OLJA: Ništa... Nešto sam zaboravila.

ĐENKA ĐAVO: Šta?

OLJA: Da ti kažem — laku noć.

ĐENKA ĐAVO: Laku noć.

*(Devojka pride krevetu, zavuče se pod ćebe i ugasi
svetlo.)*

2.

U RADIONICI ILI »TESTAMENT I PROSLAVA«

VREME: 28. 7. 1972. Oko 11 časova.

MESTO: Pogrebna radionica porodice Topalović. U radionici se nalazi nekoliko završenih sanduka, krstova i drvenih zvezda. Na sredini prostorije je dugačak sto, prekriven crnim, pozlaćenim stolnjakom. Na stolu gori trorogi svećnjak. U dubini prostorije, na najistaknutijem mestu, postavljen je portret Pantelije Topalovića. Ispod slike je natpis: 1872—1972. Da nam živi naš delija — Topalović Pantelija! Slika je ukrašena plastičnim cvećem. PRISUTNI: Mirko, Laki, Milutin i Aksentije. Topalovići su u crnim, svečanim odelima. Milutin sedi u pročelju stola. Laki prilazi trubastom gramofonu. Spušta ručicu na ploču. Začu se neka »posmrtna« melodija. Aksentije se prekrsti zapanjeno.

AKSENTIJE: Bože gospode, šta će nam muzika?

LAKI: Ne otvaramo Pantelijin testament svaki dan. Ovako je svečanije . . . Nisam nikad bio uzbuđeniji.

(Vraća se do stola, vadi pismo iz džepa i polako ga otvara.)

MILUTIN: Čitaj!

LAKI (pogleda prisutne, pročisti grlo): »Dragi moji, biću kratak i jasan, kao što sam uvek bio; svu svoju imovinu, što će reći: kuću, okućnicu, radionicu, prodavnicu, nameštaj i vrednosne papire, ostavljam u zavet i na raspolaganje, za dobro naše familije . . . mom dragom čukununuuku Lakiju . . .«

(Laki se zagleda u testament kao da ne veruje onome što piše.)

LAKI: Meni? . . . Sve meni ostavlja? Tata, zar je ovo moguće? Ja sam znao da me je on najviše voleo, ali, ipak, tu je deda Maks, pa Aksentije . . . pa i ti u krajnjem slučaju.

MILUTIN: Čitaj dalje!

LAKI: »Smatram da je Laki najposobniji da nastavi poslove koje sam ja započeo. Njegovo osećanje za vođenje . . .«

(Laki je sve uzbuđeniji; ruke mu podrhtavaju, glas treperi . . . Prilazi Milutinu, predaje mu testament.)

LAKI: Čitaj ti dalje . . . Ja ne mogu. Evo, nisam plakao dvadeset godina, a sad . . . same mi suze teku . . . Dragi moj Pantelija, hvala ti . . .

(Laki se nakloni Pantelijinoj slici. Milutin ustade, pocepa testament, a sinu razvali šamarčinu.)

MILUTIN: Njega si našao da falsifikuješ! Znaš da ću te sad ubiti! Barabo pokvarena!

(Laki beži na drugu stranu stola. Čuti, gleda u pod.)

AKSENTIJE: Ubico! Malo ti je što ubijaš, sad si počeo i da falsifikuješ! Moga dedu si falsifikovao?! Nisi znao da mi je Pantelija ostavio testament? Nisi znao?

LAKI: Nisam. Rekli ste da testament nije pronađen. Hteo sam samo da izbegnemo svade i delenje kuće. Ništa više.

MILUTIN: Sve sebi i ništa više?! . . . Čitaj, tata. (Aksentije otvara pismo, koje je izvadio iz unutrašnjeg džepa sakoa.)

AKSENTIJE (još jednom pogleda Lakija preteći, pa počne da čita tiho, uzvišeno): »Mili moji, došao je i ovaj čas kad se moram oprostiti od vas, meni najdražih. Više se nikad nećemo videti, pa da se bar još jednom čujemo. Pišem ovo, hemijskom olovkom, a ruka mi drhti od tuge i bola . . .«

(Aksentije vadi maramicu, briše suze . . . Prodera se na Lakija.)

AKSENTIJE: Barabo pokvarena, ovakvog si čo-

veka falsifikovao! Joj, dabogda te milicija uhvatila zbog onog gaženja. Ja ću svedočiti, moje će te reći na vešala oterati! Pazi šta sam ti rekao!

MILUTIN: Nastavi, tata.

AKSENTIJE: »Sve vas moje srce podjednako voli, ali, kao što priroda nalaže i Bog zapoveda, moram izdvojiti moga sina Maksimilijana i plemenitog unuka Aksentija...«

(Starac se duboko pokloni Pantelijinom liku... Milutin ustaje, uzima mu testament iz ruke, pocepa ga i prezrivo reče.)

MILUTIN: Sram te bilo, tata. Imaš sto godina, a kradeš i varaš. Stidi se. Gori si od njega. On je oduvek bio baraba, to je njemu i priličilo...

AKSENTIJE: O čemu se radi?

LAKI: Ćubre pokvareno? Ćubre ono matoro! Ja sam se samo šalio, a on krenuo ozbiljno, teo da sve otme i prigrabi!

MILUTIN: Tišina! Dosta!

(Mirko se osvrće, gleda čas jednog, čas drugog, trećeg... Milutin iz džepa vadi poveće pismo, zapečaćeno voskom. Laki se kiselo osmehnu.)

LAKI: A to je sad, kao, pravi testament?

MILUTIN: Dođi ovamo... Dođi... Pogledaj: je li ovo žig Pantelijinog prstena u vosku?

LAKI: Jeste, stvarno.

MILUTIN *(udari sina po glavi)*: Na mene sumnjaš?! Marš tamo, Ćubre jedno!

(Milutin lomi pečate, otvara pismo i vadi testament.)

MILUTIN: Pismo je bilo kod advokata Nikole Novakovića. Njemu je ostavio, jer u nas nije imao poverenja...

LAKI: Šta piše?

AKSENTIJE: Čitaj, Milutine.

MILUTIN: »Bogu hvala, vek i po poživeh, u zdravlju i radu. Slutim da mi je vreme umirati, te ove reči u pero govorim advokatu Nikoli Novakoviću, jer u vas, deco moja, sve zajedno, nemam ni malo poverenja...« Dalje: »Žao mi je što ste moji,

a ne deca nekog mog neprijatelja. Ko je vas poznavao, ne mora se bojati pakla; sa đavolima će mu biti lepše i prijatnije. Što se tiče moje imovine, a to vas jedino zanima, mogu vam saopštiti sledeće: sve što imam OSTAVLJAM SAMOM SEBI, jer verujem u drugi život. Znači, neka sve ostane kako je bilo za moga života, dok se ne vratim. Vaš otac — Pantelija Topalović.«

(Aksentije poskoči sa stolice.)

AKSENTIJE: Kome, bre, ostavlja?

LAKI: Kome ostavlja?

MILUTIN: Sebi. Sve je sebi ostavio.

AKSENTIJE: Kako može mrtav čovek da nasledi samog sebe?

LAKI: On nas i posle smrti pravi ludim!

(Milutin spaljuje testament na plamenu sveće... Mirko ustaje polako, ukočeno. Upita tiho, promuklo.)

MIRKO: Koliki je moj deo? *(Familija ga gleda kao da nije normalan.)*

AKSENTIJE: Znaš koliki je?... Ovoliki? Ako si lud, nisi gluv! Čuo si šta piše!

MILUTIN: E, svašta, s budalom?

MIRKO: Ponovo ste me zajebali. To ovoga puta neće moći. Hoću da znam šta meni pripada! Sad! Odma!

(Mladić tresnu pesnicom po stolu, što pokrenu starce da buntovnika isprebijaju i proteraju iz radionice. Na vratima, Mirko se prodera.)

MIRKO: Krvavo ću vam se osvetiti! Krvavo!

(Aksentije zavitla trorogi svećnjak. Mladić pobeže.)

AKSENTIJE: To ga je ona njegova kurva poslala da traži pare. Ona njemu zapoveda. Ona ga huška na nas.

LAKI: Upropasti mi dete. Načisto ga upropasti.

MILUTIN: Što ne preduzmeš nešto? Kad si se ti vukao sa onom kurveštinom, onom Jolandom, ja sam je »spakovao« na letovanje...

LAKI: Ti si je... Moju Jolandu?

MILUTIN: Ova kuća je svetinja. Zato je Pantelija i napravio ovakav testament — da se ne bi delili.

LAKI: Što jeste — jeste . . . Ja sam se dogovorio sa Đenkom da im malo pomrsim račune, al ko će znati šta sotona može. Platilo sam mu, videćemo . . . E, da je on moj sin.

AKSENTIJE: Pregazi je. Odlično gaziš.

MILUTIN: Tata, ne počinji. Ajde, završite taj sanduk, doće čovek za dva sata . . . Ja odo po šampanjac, da proslavimo.

(Milutin napusti radionicu . . . Laki i Aksentije podižu sanduk na sto. Zagledaju ga. Uzimaju kantice farbe i četke. Bave se finim, restauratorskim poslom.)

LAKI: Ovaj je čist kao suza . . . Kao da nije bio godinu dana u zemlji. Bili Piton kad hoće, radi kô sat.

AKSENTIJE: Zašto si obećô mušteriji da će biti gotov do dva? Nosiće ga sa neosušenom farbom.

LAKI: Sam je kriv. Došao je jutros da naruči za dva. Pa bar da mu je žena normalnog rasta. Krakatijeg i dužeg stvorenja nismo sahranili.

AKSENTIJE: Koliko je dugačka?

LAKI: Dva metra i dvadeset.

AKSENTIJE: Ha, ha, ha . . . A da to nisu dve žene, samo nastavljene!

LAKI: Može biti!

(Začu se zvonce u dvorištu. Laki izlazi, a Aksentije bača četku.)

AKSENTIJE: Nisam ni ja lud da crnčim kô mazga. *(Laki se vraća. Uzima poveću, crnu svesku. Aksentije nastavlja sa radom.)*

LAKI: Mnogo dosadan čovek . . . Dao bakšiš da požurimo. Pet komada.

AKSENTIJE: Samo toliko? Da se nije prebakšišio! E, evo mu ga na! Što ću farbati i drugu ruku.

LAKI *(beleži u svesku)*: Rak, crtica . . . Znaš, od 1946. još uvek vode srčani bolesnici. Sumnjam da će

ih ko stići. Mada rakaši vidno napreduju. Već se bore za drugo mesto.

AKSENTIJE: Na kom su mestu automobilske nesreće?

LAKI: Ti to meni . . .

AKSENTIJE: Ne. Pitam ozbiljno.

LAKI: Na šestom. Beže za jedan bod ispred otrovanih . . . Pa izvini: ti meni — ja tebi.

(Ulazi Milutin. Nosi flašu šampanjca.)

MILUTIN: Pravi francuski šampanjac!

LAKI: Vala, i zaslužili smo.

(Laki vadi kristalne čaše. Milutin otvara flašu, naliva piće.)

MILUTIN *(podize čašu)*: Hajde, da ova kuća dočeka i dvestoti rodendan! Da ga i onda proslavimo u ovom sastavu: na голу Aksentije, bekovski par Laki — Milutin, half linija — Mirko . . .

AKSENTIJE: Taj još sedi na klupi za rezerve.

MILUTIN: Neće dugo . . . Hvala Pantelija! *(Zapeva.)* Da nam živi naš delija — Topalović Pantelija!

LAKI: Nije ni sanjao 28. jula 1872. da će njegova deca proslaviti sto godina radionice »Dugo konačište«.

MILUTIN: Za sto godina smo izradili samo 50 sanduka, a prodali 19 842. E majku mu, da se poklopilo sto godina radionice sa 20 000-tim prodanim sandukom. Ali nije moglo, zdrava godina. Zračak nade je bio od ovih boginja, međutim kurve sprečiše. Tu je moglo da odapne bar desetak hiljada. Nemamo sreće.

AKSENTIJE: Nemamo sreće. U nekim zemljama od kašlja pocrkaju stotine, a kod nas epidemija nije odnela ništa.

LAKI: Za sve je kriva medicina. Kad čujem da je neko dobio Nobelovu nagradu iz medicine, samo mi se smučti. Kako su krenuli, naći će lek i protiv prirodne smrti.

MILUTIN: Još nešto: mi moramo voditi računa o

reklami. Danas reklama sve prodaje. Zato sam rešio da naše sanduke obeležavamo sa, na primer: »Dečji 850«, »Mladalački 110«, »Švaler 501«, »Penzionerski 00« . . . Kao što se prodaju automobili.

(Laki i Aksentije pljeskaju.)

LAKI: Bravisimo, tata!

AKSENTIJE: Sine, ponosim se tobom!

MILUTIN: Gospodo, zahvaljujem . . . Kao da čujem Pantelijin očinski glas: »Deco moja, jebem vas šašave, daleko ćete vi dogurati!«

LAKI: A sad ćemo zapevati njegovu pesmu.

AKSENTIJE *(odmah živne i isprsi se)*: Ja ću da povedem. Samo tiho, pijano.

(Aksentije zapeva »Što se bore misli moje«. Milutin i Laki prihvatiše pesmu . . . Začu se zvonce u dvorištu. Laki viri kroz prozor.)

LAKI: Samo mi se milicija priviđa. *(Izlazi.)*

AKSENTIJE: Slušaj Milutine: Mirka moramo vratiti u naše redove. Ja ću ga prisiliti da otera onu beštiju. Ako treba, radi ove kuće, uzeću je »na svoju dušu« . . . Kad si se ti bio zaljubio u onu aždaju i vešticu, onu iz Zemuna, ja sam je jedne noći . . .

MILUTIN: Ti si je . . . Tata?

(Laki se vraća. Unezveren je. Seda na prvu stolicu. Jedva diše.)

MILUTIN: Šta je, Laki?

LAKI: Pronašli su ga . . . Sinoć su ga seljaci pronašli . . .

MILUTIN: Koga su pronašli?

LAKI: Onog čoveka što smo pregazili.

AKSENTIJE: Što si ga ti pregazio. Budi tačan.

MILUTIN: Je l to bila milicija?

LAKI: Nije. Njegova majka. Došla je kod nas da naruči sanduk . . . Muka mi je . . .

(U radionicu se uvoza Maksimilijan. Starac ljutito treska zvonce.)

MILUTIN: Šta ćeš ti ovde?! Zagušiće te prašina! Vozaj se u parku ispred kuće! Beži! Nemoj da nam smetaš! Šta hoćeš . . . *(Gleda pokrete Maksovih*

usta.) A šta će ti nove cipele? Vidiš da i ja nosim stare. Aha, treba ti kad ideš u crkvu da se ne sramotiš. Dobro, sad me pusti da radim. *(Lakiju ljutito.)* Govorio sam ti da ga dublje zakopamo. Nisi hteo da me slušaš. Sad se drži kako znaš!

(Maksimilijan i dalje treska zvonce.)

MILUTIN: Nemoj da nas mučiš! Kupićemo cipele!

LAKI *(viče starcu na uvo)*: Hoćeš cipele! A da ne bi i avion! Da malo odletiš tamo — gde ti je odavno bilo mesto! Tresi, tresi!

(Zgrabi naslon kolica; izgura starca iz radionice. Aksentije podivlja.)

AKSENTIJE: Zašto si izbacio moga oca?! Je li, ubico?! Zašto si izbacio . . .

MILUTIN: Tata, nemoj da vičeš, smetaš nam. Ovaj sanduk mora biti gotov do dva. Prihvati se posla.

AKSENTIJE *(zgrabi jedno dleto; preteći ih posmatra)*: Dosta ste vas dvojica maltretirali celu kuću! Dosta ste se igrali sa nemoćnima. Dosta je bilo! *(Brzo odlazi do telefona, diže slušalicu)*. HALO! Molim vas gospodina Prodanovića. Vi ste? Ovde Aksentije Topalović. Želeo bih da prijavim jednu stvar. Znao, ja znam ko je ubio onog radnika na putu iz Zemuna. To su uradili moj sin i moj unuk. Da, oni! Pre četiri dana su ga zgazili kolima, a onda su ga odneli i zakopali . . . Da, ovde su. Zadržaću ih, gospodine Prodanoviću. Vi znate da će ih Aksentije zadržati. Samo požurite. Dovedite što više ljudi, ovo su životinje. Do viđenja, gospodine Prodanoviću! *(Spusti slušalicu i brzo odlazi do vrata. Preteći drži dleto obema rukama. Štake je naslonio uz vrata.)* Ko pokuša da pobegne, iseću ga na komadiće! Opominjem vas da mirujete . . . Vi ćete moga oca da izbacujete kô kantu dubreta. Dušmani. Bando. Ubice. Zlikovci. Hajde, kad ste takvi junaci, udarite na mene, pa da vam malo prospem crevca! Šta je? Kreč? Usrali ste se? Imate hrabrosti da udarite samo

na starog i nemoćnog čoveka. Što ne krenete na mene? Ej, bre, pobiću vas na spavanju kô mačiče... (*Milutin i Laki se smeju, odmahuju rukama. Aksentije bezvoljno tresne dleto o pod.*) Uvek upropastim stvar s Prodanovićem... Kad sam blesav... Nikako da zaboravim da on više nije žandarmerijski kapetan i da ovo više nije njegov kvart... Ali drugi put ću vas prijaviti na pravo mesto, pravom čoveku. Čuo sam da sin Prodanovića radi na istom mestu.

MILUTIN: Tata, bolje bi ti bilo da se prihvatiš posla.

LAKI: A što se tiče prijavljivanja, nismo ni mi mutavi... gospodine Arsenik. Uzimaj četku ili — tutanj.

(*Začu se zvonče u dvorištu. Laki se ukoči.*)

LAKI: Ko je opet? Tata, vidi ko je.

AKSENTIJE: Oćeš da ti kažem ko je?

LAKI: Ko si ti, da mi kažeš?

AKSENTIJE: Znaš ko sam ja? Ja sam ti prvi svedok optužbe.

MILUTIN: Laki, vidi ko zvoni.

(*Laki viri kroz prozor... Vraća se zadovoljan, raspoložen.*)

LAKI: Ide Bili Piton.

MILUTIN: Bili? Sigurno dolazi da traži pare. Pustite ga meni, ja ću mu smrsiti konce.

AKSENTIJE: Igraćemo poker! Odlično! Baš sam se zaželeo dobre partije.

(*Aksentije iz džepa izvadi špil karata. Laki izade u dvorište. Milutin i dalje zamišljeno farba.*)

3.

MEĐUSPRAT ILI »PLANOVI«

VREME: 2.8.1972. Oko 23 časa.

MESTO: Međusprat u nekom velikom soliteru. Stepenice, nekoliko saksija sa cvećem i »kanal« za lift. Svetlo je upaljeno. Lift miruje.

PRISUTNI: Kristina i Đenka Đavo. Sede na stepenicama. Đavo puši i pljučka. Kad Kristina podigne glavu primećuje se povećana modrica ispod oka... Đavo je nemoćno posmatra.

ĐENKA ĐAVO: Šta mi to radiš... Dokle ćeš da me mučiš ovako, Kristina, molim te, nemamo vremena. Reci nešto. Njima ne treba više od deset minuta do »dragstora« i natrag... Vidiš sama da se sa njima više ne može. Dosadni su, brate. Teški i mutavi... Mirko te neće sledeći put samo šamarati. On je kukavica, a takvi ljudi su najopasniji. Oni najlakše ubiju... Eto, obećao sam ti da više neću krasti. I neću. Radiću pošteno, koliko danas može tako da se radi... Vidiš kakav sam: pipni ruke. Pipni slobodno. Jake su? Šta kažeš? Čist kamen... Kad skupim lovu otvoriću samostalnu automehaničarsku radionicu. Inspektor, koji me je hapsio deset puta, dao je reč da će mi pomoći. I njima je dosta da me jure i zatvaraju. Ubio bi se da me ponovo strpaju u ćorku...

(*Svetlo se ugasi i međusprat ostade u mraku. Svetluca žar cigarete.*)

DENKA ĐAVO: Hajde, Kristina, reci nešto . . . Imam ja prijatelja zlatara, sa kojim sam godinama »radio«. Jeste, nije bilo baš pošteno, ali, šta se može. Takva mi prošlost. Važno je da on meni duguje novac i još nešto mnogo veće: dve godine zatvora, koje sam zaradio zbog njega. Sad će da se isprsi. Ima da dâ koliko mu tražim. On zna da sa mnom nema zezanja. Poješće ga prvi mrak . . .
(*Svetlo se upali. Negde u prizemlju čuje se galama. Lift proradi.*)

DENKA ĐAVO: Ako te bude ponovo tukao, ja ću ga opametiti. Biće dunst plav . . . U nedelju te čekam, oko podne, kod »Konja«. Dotle ću sve srediti: i stvari, i lovu, i pasoš. Idemo nas dvoje da se zezamo po Italiji. Pusti ludaka i njegove urođeničke planove. On nije normalan čovek . . . U krajnjem slučaju, on je doseljenik u naše poznanstvo . . . Moram ti priznati nešto. Hoću sa tobom da budem fer. Pre mesec dana njegov mi je otac dao lovu da vam »pomrsim račune«. Tako je rekao: da se razidete milom ili silom, a ja da to »sredim« kako znam i umem. Ja sam lovu uzeo, ali, sve ovo što radim, ne radim zbog tih pišljivih para. Ja bih platio da budem s tobom . . . Ako mi ne veruješ, sutra ću mu vratiti sve, do kinte . . . Međutim, koliko ih ja znam, a znam ih vrlo dobro, ti moraš pobeći iz te kuće. Što pre. Ako možeš, još noćas . . .

(*Đenka zagrlila devojku. Ljubi je . . . Nestade svetla.*)

DENKA ĐAVO: Je li, da ti nisi ljubomorna na Olju? A? . . . Nisi, naravno da nisi. Ja sam sa njom samo zato da bih mogao biti sa tobom. Nisam je pipnuo. Ona zna da te volim. Sve sam joj priznao . . . Draga Kristina . . .

(*Tišina . . . Čuje se samo Đavolovo šaputanje i neko meškoljenje. Iz prizemlja dopire galama. Svetlo se upali. Njih dvoje stoje priljubljeni uza zid. Kristina je na jednoj stepenici više. Đavolove ruke su ispod njene bluze.*)

DENKA ĐAVO: Možda su njih dvoje? Nemoj da se plašiš, neće nas tražiti po stepenicama. Reći ćemo da smo ih čekali, a onda krenuli prema »dragstoru«. Nemoj da se plašiš, ne sme te pipnuti. Ubiću ga. (*Svetlo se ugasi.*) Spusti tašnicu ovde . . . Pomeri se malo . . . Još samo malo . . . Tako, draga Kristina . . .

(*Čuje se pomeranje nogu . . . Posle nekoliko trenutaka svetlo obasja hodnik: Kristinina haljina podignuta je do struka. Đavo se pripio uz devojku. Osvrće se . . . Ona je zadigla njegovu majicu; miluje ga po leđima. Čuteći čekaju da se svetlo ponovo ugasi . . . Hodnik ostade u mraku.*)

DENKA ĐAVO: Pomeri se ovamo . . . Tako . . . Pričaj mi nešto . . . Volim da mi neko priča . . . ili recituje . . . Strašna si . . . Ti si čudo od ženske . . . Draga Kristina . . .

(*Svetlo obasja ljubavni par. Sa gornjeg sprata se čuje razgovor.*)

MUŠKI GLAS: Ključ nije kod mene.

ŽENSKI GLAS: A gde je? Uvek ga negde zaboraviš.

MUŠKI GLAS: Nije kod mene! . . . Aha, vidiš, da je kod tebe u tašni. Jebem li ti godinu i sa alamunjom!

ŽENSKI GLAS: Nemoj, Mile, vikati, čuće komšije.

MUŠKI GLAS: Boli me dupe za komšije.

(*Glasovi nestaju iza vrata koja se otvaraju i zatvaraju. Svetlo se ugasi . . . U mraku se nastavlja ranije prekinuta ljubavna igra.*)

DENKA ĐAVO: Podigni nogu . . . samo malo . . . Tako . . . U ovom soliteru ih ima kô Kineza . . . Šta nas briga . . . Tako, draga Kristina . . . Volim te . . .

(*I dok igra i dalje traje, čuje se zujanje lifta.*)

U KUĆI ILI »KAKO STVARI STOJE«

VREME: 3. 8. 1972. 18, 32 časa.

MESTO: Radionica Topalovićeveh.

PRISUTNI: Aksentije, Milutin i Laki. Familija vredno radi: čiste dva sanduka. Radionica je u velikom neredu: razbacane daske, stolice, alat... Uvozava se Maksimilijan. Starac zadovoljno pokazuje nove cipele. Laki ga besno gleda.

LAKI: Ko mu je kupio cipele?

AKSENTIJE: Ja.

LAKI: Samo bacaš pare.

AKSENTIJE: To su moje pare! Odneo sam ih Biliju na pokeru. Mogu da radim šta oču... A danas ću ga očerupati kô kokošku. Danas ću mu uzeti i gaće... Gde je? Trebô je već...

(U dvorištu zalaja pas. Laki se prenu, ostavi dleto. Odlazi i viri kroz prozor... U radionicu ulazi Bili Piton: krupan, dežmekast čovek, izuzetno elegantno odeven. On se nakloni familiji.)

BILI PITON: Dobro večer, svima želim dobro i tiho večer. Možemo li da nastavimo sa pokerom?

AKSENTIJE: Naravno! Sklanjaj sanduk... Evo karte...

BILI PITON: Gospodo, primite moje saučešće. Ne znam, nije mi jasno, zašto mi prošli put niste rekli da je moj dragi prijatelj preminuo...

MILUTIN: Zaboravili smo.

BILI PITON: Vi nešto krijete od mene?... Eh, život je u suštini besmislen i trivijalno apsurdan. Danas sam bio na »terenu«, kad, imam šta videti — Pantelija preminuo.

MILUTIN: Pa, ima li šta na terenu?

BILI PITON: Sranje! Milutine Topaloviću, verujte mi, verujte mojoj napaćenoj duši, sve je to trivijalna sirotinja. Još koriste kartonske kutije za zakopavanje. Posao mi sve teže ide. Nema vajde od sirotinje... Zato sam, eto, došao ponovo da vam rekнем reč prijateljsku: 50%, fifti-fifti, ili nam se putevi dele i razilaze prema dalekim, plavim horizontima gde cveta cvet planinski.

LAKI: Razgovaraćemo. Sedi.

(Sedaju za sto. Aksentije deli karte... Maksimilijan se dovozava iza Bilijevih leđa. Gleda mu karte... Signalizira sinu šta Bili ima.)

MILUTIN: Bili Pitonoviću, sve ćemo srediti. Ideš li?... Ovako je prijatnije uz... Tata — tri pa jednu...

BILI PITON: Milutine Topaloviću, prava reč vam je vrlina najveća. I zato moja duša... Idem. Dve karte...

AKSENTIJE: Otrovaću džukelu ovih dana.

MILUTIN: Zašto tata?

AKSENTIJE: Po celu noć skarličice ispod moga prozora. Čudi me da niste podigli bodljikavu žicu oko kuće. Neće vas ništa spasti... Džukela je bogina ovih dana. Ne sme čovek da izađe u dvorište, odma kezi zube i oće da ujede. Vukodlak, bre!

LAKI: Deda, ako dirnete psa, imaćete sa mnom posla.

AKSENTIJE: Ti ćeš mene da udariš? Pa znaš li ti, seronjo dronjavi, da su ove ruke sablju lomile! Na metak sam išao golim šakama! Zgromiću te! Sad ću te...

LAKI: Tata, on ponovo počinje. Udariću ga...

MILUTIN: Meni nemoj ništa da pričaš.

AKSENTIJE: Udri, pa ćeš videti na koga si

krenuo! (*Ustaje, naginje se prema Lakiju.*) Hajde, šta čekaš? Ne smeš? Ustrô si se? Nije ovde srce kukavice, ovde je srce lava! Neka se sutra zarati, ja bih ovim štakama i neprijatelja i saveznika podjednako! Ja kad udaram, ne gledam koga bijem! Iz dana u dan čitam po novinama: »neprijatelji i problemi«. Kakvi neprijatelji i kakvi problemi, pička im materina!

MILUTIN: Tata, molim te . . .

AKSENTIJE: Kakvi problemi?! Oni hoće jedan deo, oni hoće drugi deo, oni neće zajedno, oni hoće gore, oni hoće sve sebi, oni neće ništa što drugi hoće . . . Dokle se to neće i hoće?! Dokle, majku mu jebem! Pa valjda se i ja nešto pitam? Šta je ova zemlja? Je li ovo neka hoćarija i nećarija! Zar su junaci živi samo u narodnim pesmama?! Zar nema niko više muda da strelja stotinak i da to prenosi televizija u boji! Da se vidi krv! (*Malaksalo seda.*)

MILUTIN: Tata, tata, gotov si . . . Deli karte. (*Maksimilijan veselo zveckava zvončićem. Kao da je srećan.*)

MILUTIN: Otac ti je nešto preterano veseo?

AKSENTIJE: Jeste. Sinoć je sreo na Kalemegdanu svog starog prijatelja iz srednje škole. Zveckali su dva sata o školi, ludorijama i ženama. Kad zveckaju o ženama, onda prosto polude: tresu zvonca, čuje se do Avale . . . Prijatelj mu ima srebrno zvonce. Iz imućne familije . . . A gde je Olja sa njegovim lekom? Olja!!

LAKI: Bože, Bože, al je starost gadna. (*Ulazi Olja. Donosi lek.*)

OLJA: Evo, evo . . . Nemojte se ljutiti na mene, ja često ne razumem šta gospodin Maksimilijan želi.

BILI PITON: Poštovanje, moj naklon gospođice . . .

AKSENTIJE: Sigurno da neće ono što ti Laki traži svakih pola sata. Tu stvar je on dobijao, na zlatnom poslužavniku, od najvećih dama Evrope. Moj otac je jebô u Beču za vreme njegovog najvećeg

uspona, u Parizu, dok je bio centar sveta, u Moskvi, za vreme najvećih pesnika, u Londonu, za vreme kraljice Viktorije . . . Moj otac je jebô zastrašujuće: kao orkan! Ostavljao je za sobom uplakane i ucveljene grofice, baronice, princeze. Što on nije ubio u krevetu, to se posle samo poubijalo od žalosti za njim. Harao je Evropom, u crnom fraku, sa zlatnim monoklom i dijamantskim štapom . . . Da se sto puta rodite, ne bi imali takvog oca, jer ga ne zaslužujete. Moj otac je živa evropska legenda!

(*Aksentije ljubi ruku ocu.*)

AKSENTIJE: Srećniji sam što mi je on otac, nego što sam mu ja sin . . . Tata, kupiću ti još jedne cipele!

BILI PITON: Gospodin Maksimilijan zaista lepo izgleda.

MILUTIN: Bili, vreme je da predemo na stvar. Šta si hteo da kažeš sa onim: 50% ili fifti-fifti?

BILI PITON: A vi čiča Aksentije? Kako zdravlje?

AKSENTIJE: Ako mene pitaš, onda bolje da me ništa ne pitaš. Ja znam ko si ti, ti znaš ko sam ja, pa, prema tome, bolje da ćutimo . . . Već sam ti rekao: da sam ja bio vlast 1948 . . .

BILI PITON: Vi i dalje mislite da sam ja za njih? Nisam Aksentije Topaloviču, nisam, dobri moj. Daleko im lepa kuća. Nisam, verujte mojoj napaćenoj duši.

LAKI: Je li, Bili, šta si rešio?

BILI PITON: Deda Maks se drži baš onako . . .

LAKI: Bili!

BILI PITON: Molim, Laki? Nešto si me pitao?

LAKI: Ostaješ pri tvojih 50%?

BILI PITON: Da, toliko. Ni paru manje.

LAKI: A šta misliš, da to nije malo bezobrazno s tvoje strane?

BILI PITON: Nije, družo Laki. I molio bih te da

obрати pažnju na visinu tvoga glasa. Ne volim kad se neko dere.

LAKI: Stvarno? Ne voliš kad se neko dere? Vidi, molim te? A možda bi više voleo da te neko bije kao vola, pa da se ti malo dereš! Da te neko premlati, pa da ti posle nije do života!

MILUTIN: Laki, smiri se!

LAKI: 50%! Fifti-fifti?!

BILI PITON: Gospodine Milutine Topaloviću ja ne mogu, verujte mi iskreno, ja ne mogu u ovoj atmosferi da reknem dobru i mirnu reč. Moja duša je duboko povređena.

LAKI (*šeta po radionici*): Sećaš li se našeg dogovora od pre dva meseca? Šta smo se onda dogovorili? Je li?

BILI PITON: Za dva meseca je dinar pao toliko da ga ni najbolji vid ne može pronaći, družo Laki. Sa padom dinara pao je i naš dogovor . . . A i čuvar groblja se promenio. Milutine Topaloviću, vi znate kakvom se ja riziku izlažem. Vi znate koliko ja plaćam dva grobara koji mi iskopavaju sanduke. Moja duša je povređena vašim surovim rečima. Hoćete da ja vadim sanduke i da vam ih donosim budzašto. Ja da izvadim, a vi samo da ga malo očistite, dofarbate, izglancate i ponovo prodate. Pa to je eksploatacija. To je kapitalističko izrabljivanje poštenih i radenih ljudi!

Mene krvavo koštaju ljudi koji kopaju noću. Plaćam njih, plaćam čuvara groblja i jednog ludaka, koji spava na groblju i sve zna, da me ne bi prijavio. Da ne vadim fleku sa prstenjem, zlatnim zubima i cvećem koje moja deca, moja sirota deca, uveče prodaju po kafanama, bio bih poslednji slepac.

A siromašna su naša groblja. Nema tu nešto vredno da se skine sa pokojnika: prstencić, lančić, zubić . . . I to je sve loše, talijansko zlato. Bože moj, kako je lepo raditi u bogatim zemljama. Tamo spakuju čoveka sa milionima. Dva posla i obezbeđen

si za ceo život. Eh, sirotinjo, sirotinjo, i bogu i meni si teška.

Vi ovde radite kô gospoda. U poslednjih dvadeset godina niste izradili nijedan novi sanduk. Samo čistite sanduke koje ja izvadim i donesem. I još se bunite. I to vam je teško . . . Noćas će stići dva nova.

MILUTIN: Da nisi slučajno dirao Panteliju?

BILI PITON: Jesam. I njega sam . . .

LAKI: I njega si izvadjo?! Odmah da si ga večeras vratio tamo gde je bio!

MILUTIN: Laki, bez dernjave. Što da propada onako dobar sanduk. Pred svetom smo ga sahranili kako valja. Donesi ga.

BILI PITON: Milutine Topaloviću, ja vas poštujem kao rođenog oca, koga sam rano izgubio. Vi razumete moju napaćenu dušu, koja jeca i bolno vapi za dobrim čovekom. Dozvolite da vam poljubim plemenitu ruku.

MILUTIN: Ostavi se ćorava posla. Nismo pobožni.

BILI PITON: Ja jesam . . . Nego, kako bi bilo da i vi počnete sa prodajom odeće? Vidite na meni ovo odelo: dobar štof, klasičan kroj, diskretan dezen. Mogli biste da otvorite neki butik.

MILUTIN: Videćemo . . .

BILI PITON: Razmislite dobro. Mogao bi vaš Mirko toga da se prihvati. On je mlad, a to je sad posao mladih. Butik: »Dugo konačište«.

AKSENTIJE: Nemojte da uvlačite njega u te vaše prljave stvari. Mirko će se vratiti na bogoslovlju. To sam ja rešio i tako će biti. On će mene da sahrani uz svu pažnju i veliko poštovanje. To mi je želja . . .

(*Bili Piton pogleda na sat-lančaraš. Ustaje, uzima svoje stvari.*)

BILI PITON: Zakasnio sam. Čekaju me moji ljudi već pola sata. Vraćam se u ponoć sa robom. Onda ćemo nastaviti partiju i razgovor . . . Razmislite i za Mirka.

AKSENTIJE: Je si čuo šta sam ti rekao?!

BILI PITON: Bože, Aksentije Topaloviću? Bože, kako ste staromodni. Vi nemate pojma šta se danas traži. Vreme vas je načisto pregazilo.

AKSENTIJE: Ma, more nosi se u pičku materinu! Ti ćeš mene da učiš! Jebem li ti . . .
(*Gada ga pepeljarom. Bili beži prema vratima . . . Pas laje.*)

BILI PITON (*proviruje kroz vrata*): »Jeste li mi rod, siročići mali, il su i vas možda jadi otrovali« . . . il ste pregazili Lazara Savića iz Kragujevca!
(*Bili nestaje u dvorištu, praćen besnim lajanjem psa . . . Familija se začuđeno zgleda.*)

LAKI: Kako je saznao za pregaženog! Ko mu je rekao?

MILUTIN: Pacov grobarski. Da mi njega noćas . . .

AKSENTIJE: Ja ću ovo pašće noćas da pridavim. Gotovo je.

LAKI: Ti psa, ja tvoga oca, pa smo kvit!
(*Aksentije zgrabi poveću turpiju.*)

AKSENTIJE: Šta si rekao? Ti moga oca da otruješ? O, jebem ti sunce žarko! (*Odlazi do telefona, okreće brojeve, diže slušalicu.*) Halo! Halo! Ovde Aksentije Topalović! Javljam vam da su ovde ubice onog mladića. Ovde su. A sad je izašao Bili Piton, veliki kriminalac. Sve prodaje sa groblja. Uskoro će otvoriti prodavnicu za mrtvace. Sad prete da će otrovati i moga oca. Molim vas da što pre dođete. Ja ću ih zadržati . . . (*Osluškuje . . . A onda primeti da je gajtan presečen.*) Znači, prekinuli ste vezu?!

MILUTIN: Jeste, tata. Kao što vidiš.

AKSENTIJE: Znači, stežete obruč oko mene. Opkoljavate me? Ali malo ste se zajebali. Ja sam lukaviji od vas!

(*Aksentije iz jednog sanduka izvadi staru pušku.*)

LAKI: Tata, upali televiziju. Počeće film.

MILUTIN: Šta se daje?

LAKI: »Tačno u podne«. Dobra stvar.

AKSENTIJE: Ruke uvis! Uza zid! Tamo!
(*Milutin upali »minivoks« televizor. Začu se špica filma »Tačno u podne« . . . Vraća se i seda do Lakija. Aksentije spušta pušku kad vidi da ga ne slušaju.*)

MILUTIN: Čini mi se da sam ovo gledao.

LAKI: Ovo bi mogao da igra i Aksentije.
(*Aksentije se šunja, otvara prozor, nišani nešto napolju. Verovatno psa? Opali, ali se samo začu škljocanje obarača. Puška je prazna. Milutin i Laki se grohotom nasmejaše.*)

AKSENTIJE: Laki, samo se ti cerekaj. Imam ja još pet kila onog otrova. Sutra će cela kuća da poleže, ja vam kažem . . . Ima da popadate . . . kô snoplje . . . posle leda . . . To neki dobar film . . .
(*Aksentije sve pažljivije gleda u ekran. Seda na klupicu. Maksimilijan se već uveliko pridružio Milutinu i Lakiju. Familija napeto, uzbuđeno, prati filmsku priču . . . Iz dvorišta dopire zavijanje psa.*)

U POTKROVLJU ILI »ODLAZAK«

VREME: 3. 8. 1972. Prošlo je 23 časa.

MESTO: Već videno potkrovlje u porodičnoj kući Topalovičevih. Mnoštvo stvari spremljeno je za put: dva velika ruksaka, uvijeni šator i mape, delovi garderobe... Prostoriju obasjava slaba svetlost iz ugla.

PRISUTNI: Kristina se šminka... Mirko ulazi iz hodnika. Zatvara vrata za sobom. Odlazi do prozora i viri napolje... Nervozan je...

MIRKO: Vidiš, Đavola opet nema... Dosta mi je njega... i ljudi u ovom gradu. Ulice postaju sve uže, a ljudi je sve više. Uskoro će se ovde jesti, kidati, daviti... Ovo više nije grad, ovo je džungla. Ali, sad je svršeno, draga Kristina. Gotovo je, jednom zauvek... Sumnjam da ćemo se ikad više vratiti... Dosta smo nas dvoje živeli u ovoj pacovskoj jazbini, među nakazama.

Znaš, džukela je jedva dočekala da je pustim na ulicu. I čim je izašla, pobegla je urlajući od sreće. Nije se nijednom okrenula... Auto sam izgurao do kapije. Sačekaćemo još koji minut... (Mirko iznosi stvari u hodnik... Šapuće.) Dragi Kristina, stani kod prozora. Ako naiđe Đavo reci mu da ide na prstima... Nisi mi rekla gde ste noćas bili do dva sata? Ja to moram znati pre nego krenemo. On mi je rekao da ste tražili mene i Olju po ulicama...

(Kristina proviruje kroz prozor na kosom krovu... Mirko šeta.)

KRISTINA: Mirko...

MIRKO: Čuti, molim te. To je priča za budale i idiote... Nešto si uznemirena. Nervozna... Znam šta hoćeš da mi kažeš, ali tu sam pričuć već čuo i video... Zašto si se sad šminkala dva sata? Molim? Za mene? Za mene si se šminkala, a znaš da ne podnosim kad se mažeš kô neka uličarka. Vidi na šta ličiš...

(Mirko je hvata za ramena i odvlači do ogledala.)

MIRKO: Pogledaj se... Na šta to ličiš? Oću ja po svetu da idem sa kurvom? Oćeš da nam dobacuju i nude novac? Oćeš da izigravam makroa?... Sve mi je jasno.

KRISTINA: Mirko...

MIRKO: Čuti! Ni reći! Dosta mi je tvojih priča. Nas dvoje smo se dogovorili kao ljudi: kad dođe vreme da se razidemo, onda da to i lepo kažemo. A ne iza leđa, kurvinjski... To je podlo, draga Kristina. Veoma podlo... Njega ću noćas ubiti. (Iz džepa vadi veliki »skakavac«. Oštrica noža iskoči i blesne.) Neće se više nikad ponoviti ona scena kod Olje u stanu. Neće Mirko više stajati i gledati dok se vas dvoje vatate i žvalavite... Nikad više. A to ste radili i sto puta ranije, samo sam se ja pravio da ne znam. Dogovorili ste se da i on pođe sa nama, pa da me negde usput ubijete... Gde ste bili noćas? U parku? U soliteru? U podrumu... Ja sve razumem kad mi se lepo kaže. Meni je jasno da ti moraš, po nekim statistikama, da se tucaš 4 000 puta u životu. To mi je jasno, ali si mi to morala reći! Morala si reći: Mirko, tvoj svet je težak. Dosadio si mi. Nosi se sa tim tvojim ludačkim planovima. Oslobodi me jednom. Ti me u ovoj jazbini držiš kao zatvorenika. Plašiš se da me izvedeš iz kuće, u kojoj je samo mrak. I ja bih te pustio na ulicu. Ti bi otrčala kao onaj pas što je otrčao. Ne bi se okrenula. Ne bi, draga Kristina. Ja sam tebe i tebi slične odavno pročitao. Ja vas ledima osećam i vidim. Evo, čim zatvorim oči, istog trenutka mi se mota film: plešete,

muzika svira . . . on ti provlači ruku kroz kosu . . .
ljubi te . . . Ti se ne opireš, a ja čekam da me
pozoveš: Mirko! Ja bih utrčao i ubio ga . . . Morao
sam da kleknem. Pozlilo mi je, vrtelo mi se u glavi,
krv mi je penila i kapljala na oči . . . Slušaš li ti
mene? Dokle ćeš da gledaš kroz prozor? Dokle ćeš
da ga očekuješ? Molim, promrmljala si: »Oh, bože.«
To si rekla? Jesi, nisam gluv i nisam glup! Govoriš
»Bože« a misliš na Đavola. Znam te ja. Pročitao
sam te odavno. I sad si se osmehnula. Misliš, samo ti
mene čitaj dok ti ne pobegnem. Je li tako? A?
Dosta! Ni reči više Kristina! Ni reči! Zaveži jednom
kurvo prokleta! Zaveži jednom i prestani da me
mučiš! Prestani da mi krv piješ i život uništavaš! . . .
On dolazi! Zato se ti smeškaš! On ide! Dogovorili
ste se da me noćas ubijete i pobegnute mojim
kolima! Nećete! Nećeš kurvo! . . . Nećeš . . . Ja ću
vas . . . Kristina!!!

*(Mladić se grčevito savija nad Kristinom. Njena
majica postaje crvena. Iz predsoblja dopire bat
koraka . . . Mladić skoči, držeći spreman nož. U
sobu upadaju: Laki, Milutin, Aksentije i Bili Piton.
Mirko pokušava da izade, ali ga otac zadržava.)*

MIRKO: Pusti me! Ja moram da ga nađem!

LAKI: Mirko, smiri se . . . Mirko . . .

MIRKO: On je pokušao da me ubije. Opolite
kuću, ne sme da pobjegne! Držite ga . . .

*(Začu se zvonce. Svi se uznemirše. Laki se prvi
pribra: podiže Kristinu, iznosi je iz sobe.)*

LAKI: Tata, uzmi mu nož. A ti, Bili, idi i vidi ko
je. Ako je milicija, obavesti nas.

*(Laki, noseći Kristinu, i Bili izjuriše u predsoblje.
Milutin zagrlji Mirka; polako mu uzima nož i odvodi
ga do kauča. Mladić malaksalo seda . . . Gleda
ukočeno, tupo, izgubljeno . . . Vraća se Bili.)*

MILUTIN: Ko je?

BILI PITON: Neka devojka. Traži Mirka.

LAKI *(ulazi)*: Je li milicija?

BILI PITON: Nije. Neka devojka. Rekla je samo,

da prenesem Mirku, da su Đavola uhapsili. Neće
moći da putuje sa njim . . . Pucao je na nekog
zlatara. Misli da ga je ubio.

MILUTIN: Ništa novo. Čak me je i razočarao. Ja
sam očekivao da će pobiti pola Beograda.

MIRKO: Gde je Kristina?

LAKI: Spava . . . u sobi . . . Samo ti miruj.

MIRKO: Tata, video si sam . . . Đavo je ubio
Kristinu. On je bio tu . . . a onda je zgrabio nož . . .
Ne, ja ga moram pronaći. Sad, odmah! Ja ga moram
ubiti! Neće se izvući . . . Pusti me! . . .

*(Laki i Milutin zadržavaju mladića, koji se tresu i
plače. I Bili je priskočio.)*

MILUTIN: Mirko, smiri se. Ja sam malopre ubio
Đavola.

LAKI: Jeste, Mirko, tata ga je ubio.

MIRKO: Jesi?

MILUTIN: Jesam, jesam.

MIRKO: Bravo, deda . . .

MILUTIN *(tiho Lakiju)*: Idi donesi rakiju. Vidiš
da će poludeti. Brzo.

(Laki otrča. Aksentije se prvi put pomeri.)

AKSENTIJE: Naše dete. Malo je slab sa živcima,
ali je naš. I ti si takav bio, Milutine.

BILI PITON: Mirko Topaloviću, sine moj, smiri
se. Ja znam da je tvoja duša napaćena i povređena,
ali se moraš smiriti.

MILUTIN: Dođi kod prozora . . . Diši, samo
diši . . .

(Laki se vraća, noseći flašu rakije.)

LAKI: Laki je doneo svome sinu dobru kapljicu.
Moramo proslaviti Đavolovu smrt. Hajde, Mirko,
trgni . . . Znam, znam da ne piješ, ali trgni. Nema
više Đavola . . . Tako . . . Još malo . . .

*(Mirko pije iz flaše. Napijaju ga . . . a onda i sami
piju: flaša kruži iz ruke u ruku. Ubrzo svi postaju
raspoloženi i veseliji.)*

MIRKO *(mirno, opušteno)*: Tata, znaš, ja sam

ubio Kristinu. Morao sam. Ona me je varala sa Đavolom.

AKSENTIJE: Varala te? Kristina? Kučka prokleta. Varala te sa Đavolom, a ovde se pravila poštena. Nije mi dozvolila ni da je uštinem. Neka, neka si je ubio. Tako sam ja i moju ženu — kô mačku. Nema tu cile-mile . . .

MIRKO (*nategne iz flaše: pripito obrisa usta*): Znate, dragi moji, ja sam dugo razmišljao i na kraju uvideo da je našoj porodici i našoj radionici potreban obrazovan, školovan čovek. Ja skromno mislim da sam to ja!

(*Aplauz prisutnih.*)

MIRKO: Istina, ja nisam završio fakultet, jer nemam srednju školu, ali sam se pripremao. Zato, ako vam je potreban direktor, sposoban i pametan čovek — tu sam!

(*Aplauz prisutnih.*)

LAKI: Bravo! Najzad si se opametio! Eh, majku mu, što je nisi ranije ubio!

MIRKO: Samo, odmah vam moram reći: ako hoćete da me slušate — sve uzimam u svoje ruke! Ja ću imati glavnu reč!

LAKI: Naravno! Tvoja prva i poslednja! Znao sam da ćeš kad-tad pristati.

MIRKO: Dosta! . . . Slušajte: prvo, mi moramo osvojiti evropsko tržište! Moramo postati pojam poslovnosti i efikasnosti!

(*Mirko se penje na stolicu i drži fanatičan govor, koji ostali prihvataju sa ovacijama.*)

MILUTIN: Opraštam ti sve pare koje si mi pokrao!

MIRKO: Zaveži, deda! . . . Mi moramo osvojiti svetsko tržište! Mi moramo imati veći profit od najvećih tvornica automobila! Smrt je jedini siguran i večiti posao! Sve može da izumre i da nestane, jedino će smrt večito biti živa i besmrtna! Iz godine u godinu, budućnost smrti je sve perspektivnija! Drugovi i drugarice . . .

AKSENTIJE: Bez drugarica. One su pokojne.

MIRKO: Nemoj da me prekidaš!

LAKI: Deda!

MILUTIN: Tata, udariću te.

BILI PITON: Dozvolite mu da rekne mudre reči.

AKSENTIJE: Duboko se izvinjavam.

MIRKO: Vi vidite, niste ćoravi, koliko ljudi gine u svetu, po raznim ratištima. Vi vidite koliko ljudi umire od raznih izlečivih bolesti i od gladi! Mi se moramo probiti i sve te ljude uzeti pod svoje! Dosta je bilo sitnih poslova u Beogradu! Mi smo prevazišli ovaj grad i ovu zemlju! Mi smo sposobni da sahranimo ceo svet! Došao je pravi trenutak za veliki svetski posao!

PRISUTNI: Živeo!!!

MIRKO: Ova kuća će postati strah i trepet za konkurenciju! Mi ćemo zaposliti sve one koji u ovoj zemlji nemaju posla! Neće niko više ići da radi u Nemačkoj, Švedskoj . . .

PRISUTNI: Živeo!!!

MIRKO: Od danas se menja firma ove kuće! Ono sranje od firme »Dugo konačište« zameniće ogromna svetleća reklama »Topalovich und Welt«!

PRISUTNI: Živeo!!!

(*Mirko skoči sa stolice, okružen uzvikanim i razdražanim ljudima.*)

MIRKO: A sad vas pozivam da se provozamo po gradu! Od danas se gazi samo napred!

(*U sobu bojažljivo ulazi Olja. Devojka nosi čašu vode i lekove.*)

OLJA: Gospodine, vaš lek . . .

AKSENTIJE: Beži s tim!

MIRKO: Stani! Sad ću vam pokazati da je Mirko sposoban da spava sa svakom ženom! Čuo sam kako pričate da sa mnom »nešto nije u redu . . .«

(*On navali na Olju. Obara je na pod. Ostali ga okružuju. Pijano se smeju. Posle nekoliko trenutaka, Aksentije zadovoljno uzviknu.*)

AKSENTIJE: Gospodo, ovako ubijanje odavno

nisam video! Ovo je prvi put, posle velikih podviga moga oca, da neko jebe sa toliko snage i znanja! Mirko je na najboljem putu da nasledi čukundedu Maksimilijana! Ponovo će drhtati evropski dvorovi i evropske gospođice! Ovo je čudo! Ovo se rađa jednom u istoriji čovečanstva!

(Aksentijev hvalospev »pokriva« potmulo bruhanje automobilskog motora. Rad mašine postaje sve jači i zaglušljiviji.)

6.

ULICE BEOGRADA ILI »GAZI GA«!!!

VREME: Ista noć kad je Mirko ubio Kristinu.

MESTO: Ulice Beograda.

PRISUTNI: Laki za volanom porodičnog automobila. Mirko sedi do njega. Na zadnjim sedištima su: Milutin, Aksentije i Bili Piton. Društvo je raspoloženo, veselo. Pevaju: »Što se bore misli moje«. Farovi automobila su dugi i jaki... Laki menja brzine.

MILUTIN: Gas! Neka se raspadne!

MIRKO: Do daske!

(Kola uleću u krivine. Ljudi se grčevito drže.)

LAKI: Malo smo se zaneli!

MILUTIN: Nemoj da ga žališ! Gas!

MIRKO: Tata, vidi ga! Vidi onog bogalja! Zgazi ga!

LAKI: Da gazim?!

BILI PITON: Gazi, Laki Topaloviču, gazi!

LAKI: Pazi!... Ala se usrô!

(Smeju se i osvrću.)

MILUTIN: Skočio je kao zec! Trči na obe noge!

LAKI: Idemo preko Bulevara Revolucije!

MILUTIN: Zar ne može brže?!

MIRKO: Pusti mene da vozim! Gnjaviš mnogo!

MILUTIN: Uzmi, Mirko, krtiju pod svoje! Ti vozi!

MIRKO: Sad ćete da vidite kako se upravlja!

(Laki i Mirko menjaju mesta za vreme vožnje... Mirko odmah dodaje gas. Motor ječi i urla.)

MILUTIN: Tako je! Tako se vozi! Tako!

AKSENTIJE: Mirko! Vidi onu ženu! Gazi je!
Zaslepi je farovima!

(Farovi automobila postaju toliko jaki da je nemoguće gledati u pravcu kola... Svetlost prisiljava »pešake« da obore glavu ili rukama zaštite oči. Takva svetlost i strašna buka ostaju do samog kraja. Ljudi u kolima dobacuju i smeju se.)

MILUTIN: Potkači onog majmuna! Mazni ga!
Tako! Tako!

AKSENTIJE: Onaj pobeže! Drži ga!

BILI PITON: Vidite Crnca! Gazite ga!

LAKI: Mi smo rasisti!

MILUTIN: Mi gazimo belce! Njih je više!

MIRKO: Onaj nam preti! Preti, preti, ko te jebe!
Ako se vratim prosuću ti creva po ulici!

LAKI: Gas!!!

SVI U HORU: Gas!!! Gas!!! Gas!!!

Kraj

Beograd, 1972.